

TOOLISKOJA TEATAJA

Nr. 2

1. AASTAKÄIK

VEEBRUAR 1937

SISU: 1) O. Koplus: Tööliskoja esindaja ülesandeid Rahvuskogus. 2) A. Renning: Tööturu korraldamise küsimusi. 3) A. Petrov: Riigi majanduspoliitiline suund. 4) F. Kauks: Kas meil tõesti puuduvad töölised kaevandustele? 5) I. Rebane: Kutseoskusküsimusi. 6) L. J.: Töölise elu ja tervise kaitse tööstuses. 7) Tööliskoja ettepanekud. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seaduse muutmiseks. 8) Töölise ühistegelise organiseerimine algas. 9) I. R.: Tööliskoja seisukohti haiguskindlustusseaduse eelnõu kohta. 10) A. Offenbach: Palkade probleem trükitööstuses. 11) Töölisbühžeti uurimus ettevalmistusel. 12) A. Saul: Raudtee liinitöölise esmajärgulisi soovetööliskoja kaudu. 13) A. Renning: Majanduslik ringvaade. 14) Ringvaade. 15) Käitiste elu. 16) I. R.: Nõuandenurk. 17. Mitmesugust.

ÜHISTEGELINE KESKPANK

EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, S. KARJA 19. TELEFON 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
nii liikmetega kui ka võõrastega

Võtab vastu hoiumasid ja mak-
sab ajakohast protsenti.

Ostap ja müüb välisraha ja igasugu-
seid kindlaprotsendilisi väärtpapereid

„PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, DEMOKRAATLIK JA
ÜLERIIKLIKULT LEVINUIM AJALEHT

SUURIM NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT EESTIS.
HINNATA KAASANDENA IGAL PÜHAPÄEVAL PILKE JA
NALJALEHT «KRATT»

MEIE KIRJASTUSEL ILMUB

„LASTE RÕÕM“

— EESTI POPULAARSEIM LASTEAJAKIRI

T. E. K.-Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS

TRÜKIKODA

KÖITEKODA

TSINKOGRAAFIA

LITOGRAAFIA

OFFSET-TRÜKK

HINNAD KÕIGILE
VASTUVÕETAVAD

TELLIMISTE
TÄITMINE KIIRE

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD
RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALIDE
KAUPLUSED

KIRJANDUSE JA PABERILAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN-EESTI, PIKK T. 2.

OMA TELEF. KESKJAAM 428-83

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

Nr. 2

I aastakäik

1937

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas . „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähemalt 24 lhk. suuruses. Vastutav ja tegev toimet. koja sekret. Ilmar Rebane. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . . Kr. 60.— 1/2 lehek. „ 30.— 1/4 „ . „ 15.— 1/8 „ . „ 7.50
---	---	---

Töölisesindaja ülesandeid Rahvuskogus

Rahvuskogu liikme Oskar Kopluse kõne kokkuvõte töölisvanemate koosolekuil.

Varsti astub kokku Rahvuskogu, kelle ülesandeks on koostada meie Vabariigile uus põhiseadus. Selle tähtsa töö juure on lastud Rahvuskogu moodustamise seaduse kohaselt ka üks tööliste esindaja.

Tööliskoja esindaja Rahvuskogus on kogu tööliskonna esindaja. Sellena tahangi mina toimida Rahvuskogus ja ette tuua neid asjaolusid, mida tööliskond peab vajaliseks uue väljatöötatava põhiseaduse juures.

Et neid seisukohti võida seal väljendada, tuleb võimalike lahkuminekute korral minu seisukohad kooskõlastada tööliste poolt antud juhtnööridega, et ei tuleks mitte eksimist tööliskonna seisukohtade ja vaadete tõlgendamisel.

Ainult siis, kui niisugune tihe kontakt tekib valitu ja valijate vahel, võib valitseda rahulolu valitu tööga, ainult siis võib oodata häid tulemusi ses tähtsas töös.

Kui see asutus ei loo seadusi, mis korraldaks otseselt meie igapäevast elu, on tal siiski väga suur tähtsus, sest põhiseadus on vundamendiks kõigile teistele seadustele. Seepärast peab põhiseadus olema koostatud igakülgselt läbimõeldult ja ettenägelikult, et see oleks selge ja kindel, kuid ka vastavalt elunõudele küllalt painduv.

1) Milles seisab siis õigupoolest põhiseaduse tähtsus töölistele?

Igapäevased kogemused näitavad, et seaduseandlus ja seadused on küll tähtsad, kuid elukorraldamisel sellest üksi on vähe, väga suure tähtsusega on veel see, kuidas seadusi ellu viiakse. Esimesel ilma teiseta pole praktilist väärtust. Me teame, kuipalju pingutusi nõuab töökaitseseaduste täitmine ja nende täitmise kindlustamine: tööliskonna asutused ja kutseühingud peavad selleks alati olema valvel. Täpselt samasugune lugu on rahva teiste õiguste ja huvidega. Et seadused ka tõepoolest leiaksid teostamist, selleks peab rahval olema alatine järelevalve võimalus.

2) Põhiseaduse tähtsaimaks osaks on kodaniku õigused ja kohustused. Need peavad

põhiseaduses olema täpselt kindlaks määratud.

Põhiseaduse koostamise juures peab tööliste esindaja eriti alla kriipsutama neid momente, mis töölistele on esmajärgulise tähtsusega. See on nimelt töö.

3) Igal inimesel peab olema õigus tööle ja inimväärsele äraelamise võimalusele. See on esimene loosung, mida tuleb püstitada ja ka kaitsta. Meie väike riik ei ole rikas loodusvaradest ega muidu majandusl, jõukas. Ta suudab väärilt püsida ja edeneda vaid siis, kui kõik ta kodanikud on rakendatud otstarbekalt loovale tööle. Kui eramajandus ei ole võimeline rakendama kõiki vabu töökäsi, siis on see riigi majanduse esimeseks ja otseseks ülesandeks hoolitseda selle eest, et ka kõik ülejäänud saaksid tööd. Vaba tööjõud on kaup, mis nõuab riiklikes huvides kiiret realiseerimist.

Kui paar aastat tagasi meil valitsus ostis põllumeestelt kokku vilja, kui selle järele vabal turul sel momendil ei olnud nii suurt nõudmist, makstes sellest ajakohaselt head hinda ja paigutas selle riigi ladudesse, siis oleks ka päris loomulik, kui valitsus ostaks üles vabaturult ülejääva inimtööjõu kui väärtuslikema kauba riigile ja paigutaks ta väärtusi looma kogu rahva kasuks.

4) Kuid vähe sellest, kui me nõuame inimväärset elamist ainult neile, kes on suutelised töötama. Ei või inimest, kes osa oma tööjõust kaotanud kas haiguse, õnnetuse või vanaduse läbi, jätta igasuguse abita, heita kõrvale, nagu vana riknenud tööriista. Inimesel on elu, on tunded — ja ta võib veel paraneda ja muutuda kasulikuks riigile. Kui ta on aga vanaduse tõttu kaotanud tööjõu, siis ei ole talt muidugi enam loota kasu. Kuid siis ta on juba ühes tööga annud kogu oma tervise ja tööjõu ühiskonnale, kes siis pärast talle ka tagasi andma peab toetuse või pensioni näol vastutatu, kui ta ise ei suuda enast enam aidata. Olgu siis töötatud riiklikus või eraettevõttes, ikka on töösaadused läinud ühiskonna teenistusse. Seepärast iga inimene

peab olema kindlustatud haiguse, õnnetuse, invaliidsuse ja vanaduse vastu. Samuti olgu kindlustatud järelejääjad — lesk ja vae- sed lapsed.

Inimene, kel on olnud õnn omandada mit- mesuguseid majanduslikke võimalusi, vaatab rahulikult ja kindlalt tulevikku. Tööline aga, kellel palk vaid üksikuil tuhande hulgast ulatub elatismiinumini, on hirmul vanaduse ja haiguspäevade eest, sest see pole enam inimlik elu, mis teda sel korral ootab. Kui tal on loota abi, kas laste või kellegi teise käest hädast üleaitamiseks, siis saab ta veel kuidagi läbi. Kui aga neid ei ole, siis ootab teda vaestemaja (muidugi, kui sinna sisse pääseb) või kerjamine (mis pealegi seaduse ees on karistatav). Kuipalju elurõõmu ja töötatet röövivad inimeselt niisugused tule- viku väljavaated!

Selle parandamiseks peab riiklikult poolt appi tuldama. See küsimus on küllalt tähtis selleks, et seda põhiseaduses fikseerida!

5) Edasi, töölisele on tähtsad sõna- ja koos- olekuvabadused. Vabas riigis on mõeldav ain- tult see kord, et rahvas avaldab vabalt oma mõtteid ja oma taht. Vanal ajal väljendas riigitarkust järgmine lause: „Rumalat rahvast on hea välitseda!“ Sel ajal olid ka koosole- kud rahvale keeldud, oli kitsendatud vaba sõna. Nüüd on olukorrad muutunud tei- seks; rahvas peab ise suutma end välitseda, rahvas peab ise enda keskelt andma oma ju- hid, rahvas peab ise avalikult avaldama, mida ta tahab ja kuidas ta tahab. See nõuab arenenud ja vastutustundega kodanikke, kes peavad oskama mõelda ka poliitiliselt ja jul- gema avalikult öelda, mis on hea või halb. Niisuguse asjaga võib kodanik toime tulla ja areneda nii kaugele ainult siis, kui tal on õigus avalikult koosolekuid pidada, on õigus vabalt avaldada oma arvamisi, neid kaitsta ja kritiseerida.

Ja poleks põhjust teha takistusi selles, sest avalik sõna on aus sõna, mis nõuab selle üt- lejalalt kaalumist ja vastutustunnet seaduse ja kuulajate ees.

Vastasel korral kujuneks välja sellane olu- kord, kus töölised võiksid oma mõtteid aval- dada ainult ülemuse loal ja koosolekuid pi- dada ainult tööandja juuresolekul. Ei kas- vatata sellega kodanikke küpseiks täisväärt- tusega ühiskonna liikmeiks, vaid laiad hulgad jäävad poliitiliselt lapsekingadesse, kes vaja- vad hoolidajat ja talutajat.

6) Üks tähtsamaid vabadusi töölisele on streigivabadus. Kogemused, eriti just vii- mastel aegadel, on näidanud, et ilma streigi- vabaduseta pole saavutatavad kuigi suured tulemused — tööliste olukorra parandamisel. Töölised tahavad küll rahulikult teel ja ausat kokkulepet — ühislepingut tööandjatega, mi- da välismaail riiklikult on soovitatud ja tar- viliseks peetud, kuid tööandjad põiklevad sel- lest kõrvale ja on kokkuleplikud ainult siis, kui neil on põhjust karta streiki. Ilma sel- leta aga nad poevad komisjoni varju ja sel- lest pole kasu ei töölistele ega ka riigile.

Tuleb kord selgeks teha, et töölised ei alusta streiki lõbu pärast ega laiskusest töö

vastu, vaid nad võtavad seda ette ainult äär- mise häda sunnil. Seepärast, uues põhisea- duses päisigu streigivabadus, mille abil töö- listel oleks vähimalt lootus parandada oma olukorda Eestis. See kord, kus streigist peab ette teatama ja siis ootama nõdalaid, ei ole kooskõlas streigivabaduse põhimõttega, sa- muti nagu komisjoni sundotsusedki.

7) Mitte vähem tähtis ei ole organiseeri- mise vabaduse põhimõte.

Üksik inimene on liiga nõrk selleks, et kaitsta oma huve ja panna kehtima oma õi- gusi töölisenä ja riigikodanikuna. Teame se- da praktilisest elust, et õigus kaldub ikka selle poole, kes on majanduslikult jõukam, ja et lepingu tingimused dikteerib samuti see ette. Et saada tasakaalu, peab majandusli- kult nõrgemaid palju liituma ühte, peab moodustama hulkadest koosneva terviku, kes astub ühiselt välja oma huvide kaitsemisel. Ai- nus võimalus selleks on organiseerimise ja oma juhtide vaba valiku kaudu ajada oma asju organisatsiooni liikmena ja riigikodani- kuna. Kui aga inimene leiab eest määratud juhid, siis on see küll määrajate, tihti aga mitte küll liikmete eneste tahe, samuti ka huvid, mida seal kaitstakse. Seepärast on vajaline riigis vabade organisatsioonide ole- masolu kindlustus.

8) Hariduse saamine olgu võimaldatud igale kodanikule. Seni on olnud meil küll algkool maksuvaba ja sunduslik. Sellest aga on vähe. Andekatele, kel endil majanduslikult pole võim-alik kesk- ja kõrgema hariduse omandamine, peab kool olema maksuvaba kuni ülikooli lõ- petamiseni.

Meie väike riik peab olema väga kokku- hoidlik oma varadega ja kõik püüdma ära kasutada, mis vähegi annab kasutada. Andekas inimene, kui ta tegutseb temale vasta- val alal ja kui tal on olnud kohaseid arene- misvõimalusi, on määratu suur varadealli- kas, võib luua määratusuuri väärtusi, mida on raske isegi rahale ümber arvutada.

Seepärast kõrgemat haridust ei tohi teha mitte rikaste eesõiguseks, vaid andekamate eesõiguseks. See tasub ennast riigile saja- ja tuhandekordselt. See on rahva ja ühis- kondlike varade pillamine, kui andekas imi- mene jäetakse saatuse hooleks ja lastakse sellega ta talent kaduma minna, ja seda põh- jusel, et ta on vaene, et tal endal pole või- malusi selle edasiarendamiseks.

9) Ei saa päris vaikides mööda minna ka ühest asjaolust, kuigi see ei puuduta töölisi sugugi rohkem kui iga teist seltskonna kihti. Ja see oleks usuvabadus. Kõigile olgu kind- lustatud südametunnistuse vabadus ja usu- vabadus, kuid ka uskmatus vabadus ühes nende kaitsemise ja levitamise õigusega. Mui- dugi neid vabadusi võib tarvitada ainult nii palju, kui võrd need ei satu vastollu kehtivate seadustega ja kõlblusega.

Selle läbiviimiseks olgu kirik riigist ja koolist lahutatud.

10) Muidugi pole sellest kõigest suurt kasu, kui põhiseaduses kõik need kodaniku õigused ja vabadused on ilusasti loeteldud, kuid on jäetud võimalus neid kaitseisukor-

ra väljakuulutamisega igal ajal peatada ja kitsendada. Sel juhtumil pole põhiseaduse sel osal kuigi suurt tähtsust, vaid ta kehtivus ja väärtus on leibn küllaltki võimuteostajate tahtmestest ja otsustest.

Nüügil korral on riiklikus elus vähe stabiilsust ja tasakaalu, sest valitsusvõimule on antud liiga suur ülekaal teiste riigivõimu teostavate osade ees. Seepärast peab põhiseaduses olema täpselt määratud, mis puhul on võimalik kaitseseisukorda välja kuulutada ja missugused kitsendused on sellega lubatud. Kindlasti aga peavad kodaniku põhilised vabadused ja õigused siiski jääma kindlustatuks ka kaitseseisukorras.

11) Kui edasi minna riigi võimu korraldamise küsimuse juure, siis on vaba kodaniku seisukohalt selge see nõue, et kõrgema riigivõimu teostamine peab jääma rahva enese kätte ja et tal oleksid alati küllaldased kontrollimise ja kaasariikimise võimalused oma võimukandjate tegevuse üle.

Kõige otstarbekam on riigikorraldust rajada nõnda, nagu rahvas on korraldanud oma vabad organisatsioonid, kus nad oma vabalt valitud juhte kontrollivad ja arustavad. Selle korra puhul riigikodanik allub rahuliku südamega riigi seaduslikule korrale. Nagu kutseühing nõuab oma liikmeskonnalt distsipliini, nii nõuab seda ka riik, ja seda võralt suuremal määral, kuid sellest me oleme teadlikud ja saame aru selle otstarbest, ning täidame seda heameelega. Kuid nii, nagu me tahame olla peremehed oma kutseühingus, nii soovime seda olla ka koos kogu Eesti rahvaga oma riigis. Ja ma tahan uskuda, et keegi ei tule tõendama, et see oleks teisiti, et inimene, kes tunneb ennast kaasomanikuna mingis ettevõttes, kes tunneb, et ta huvid on siin väga vähe kaitstud. Sellane vahetõde on kehtiv ka kodaniku ja riigi suhetes. Seepärast nõustume selle sihiga, mis riigivanema poolt on põhiseaduse muutmisele üles seatud: rökem piirata riigipea ja valitsuse võimu, võrreldes praegusega. Sest kui valitsus on liiga tugev, siis on hädaohus kodanike vabadused. Ühes sellega aga saab häiritud ka kogu riigi heakäik.

Võimul on kalduvus pimestada oma kandjat ja kasvada väga suureks, kui talle ei tehta parajal silmapilgul selleks takistusi. Teda võib võrrelda auruga masinas, mis teeb küll palju kasulikku tööd, kuid võib hävitada ka kogu tööstuse silmapilkselt, kui järelevalve on nõrk ja kaitseventiilid on juhuslikult või teadmatutes kinni unustatud.

Sellest aga järgneb, et võimuküsimus on väga hell küsimus ja selle usaldamisel kellelegi peab olema väga ettevaatlik ning miljalgi ei tohi rahvas võimalusi käest ära anda kontrolli pidada oma võimukandjate tegevuse üle.

12) Teiselt poolt oleme aga teadlikud ka sellest, et ka parlamendi piiramatut võim pole igakord parimaks lahenduseks. Parlamentki võib võõrduda rahvast ja jätta silmapaari vahele rahva huvid. On aga võimalusi ka par-

lamendi vaos hoidmiseks. Nii näiteks võib nõuda, et iga parlamendi liige oleks kohustatud iga teatud aja tagant, kas näit. iga kuu, esinema oma valijate ees aruandega parlamendi tegevusest, samuti ka oma tööst parlamendis. Sellega oleks saavutatav tihe kontakt rahva ja parlamendi vahel ja rahval oleks võimalus igal ajal kontrollida parlamendi, samuti ka iga üksiku parlamendi liikme tegevust.

13) Et riigipeast kujuneks tõeline rahva usaldusmees, peab ta kandidatuur vabalt kodanike poolt üles seatud ja ka tõeliselt rahva poolt valitud olema.

14) Kahtlemata peab riigi raha ainult rahvaesinduse soovide kohaselt tarvitama, et rahvas ise valitseks oma rahakoti üle oma esindajate kaudu. Kui see õigus parlamendilt ära võtta, siis võib tekkida olukord, kus valitsus rahvaesindusest küllaldaselt ei hooli ja talitab mitte üksi raha, vaid kõigis asjus omapead. Seesugune olukord käiks aga vastu rahvahäälletuse otsusele. On vana tõde, et kelle käes on rahakott, see tunneb end kõrvõimsa peremehena. Seepärast peab riigi eelarve jääma rahva enese otsustada oma esindajate kaudu ega või seda usaldada üksikute hooleks.

15) Aimalt siis, kui parlamendi, valitsuse ja riigipea võimuvahetused on jagatud soodsasti, on valitsemine rahulik ja edukas. Valitsus on seaduste tegelik elluviija. Parlament on seaduste looja ja valitsuse valvaja tegevuse järele, peegeldades endas ühtlasi rahva otsekohesid tahtmist. Mõlemate tasakaalustajaks on aga rahva poolt valitud riigipea.

On loomulik, et valitsus kui rahva teenija ei või olla vastolus rahva esindusega ja peab lahkuma ametist, kui parlament avaldab talle umbusaldust.

16) Ei saa olla kahtlust, et riigiametnikul ei tohiks olla parlamendi liikmed, sest nad peavad alluma distsipliinile ja ülemusele ega saa selle tõttu oma kõrgete ülesannete täitmisel toimida täiesti sõltumatult kõigist kõrvõlmajudest ning olla iseseisvad valitsuse suhtes.

17) Mis aga sugugi ei sobi ja kindlasti muudetud peab saama, on kandidaatide esitamisel nõutav rahaline tagatis, mis töölistel kandideerimise võimaluse hoopis ära võtab, sest kellelgi tööliste hulgast pole ju sellast raha, mida saab kautsjonina sisse maksa. Ka tööliste organisatsioonidel pole seda võimalust, sest need kannatavad samuti rahapuuduse all ja pealegi on nende summad määratud teisteks otstarveteks ning neil on isegi keeldud endid segada poliitikasse. Jäeb aga kautsjoni nõue püsima, siis on sellega selgesti näidatud, et ei soovitata tööliste ega teiste kehvamate rahvakihitide osavõttu parlamendist.

18) Lõpuks üheks tähtsaimaks küsimuseks on rahvahäälletuse küsimused ja võimalused. Mõnelt poolt püütakse neid kärpida, üteldes, et vaadake, kuhu viis meid rahvahäälletus 1933. aastal! Kuid see on suur usaldamatus rahva vastu. 1933. a. sündmuste käigus ei olnud mitte rahvas süüdi, vaid süüdi olid tolleagegsed juhtivad tegelased, kes olid võõrdunud rahvast; oli majanduskriis, olid puu-

dused riiklikus korralduses. Sellest järgneb, et väljapüäs ei seisa mitte selles, kui rahvale ei anta võimalust rahvahäälletuse kaudu uues põhiseaduses ettenähtavas korras kaasa rääkida, vaid selles, et riigi ja rahva elu oleks paremini korraldatud kui see oli 1933. a. Seega nõuavad rahva peremehe õigused, et rahvahäälletusse puutuvad praeguse põhiseaduse paragraafid jääksid püsima ka uues põhiseaduses ilma muudatuste ja kitsendusteta.

19) Kõigepealt on vajaline, et rahvahäälletusele läheks Rahvuskogu poolt väljatöötatav uus põhiseadus. See on Rahvuskogu tööle ja selle kaudu kogu meie riikliku elu uuesti kujunemisele kasuks, kui Rahvuskogu teab, et ta peab oma töö tulemustest rahvale andma aru ega saa seda kehtima panna oma soovide kohaselt. Kui põhiseadus läheb rahvahäälletusele, siis on sellega antud teatud kindlustus ka selle kohta, et rahva õigused ja vabadused jäävad kärpimata, et nad säilitatakse ja et Rahvuskogu oma parima äratundmisega püüab tagada seda, mis rahvas tahab ja mõtleb. Ja kui tahetakse, et uus põhiseadus oleks piisiv ja autoriteetne, siis polegi teist teed, kui et see tuleb panna rahvahäälletusele. Alles siis kaovad kõik arusaamatused ja võimalikud kahtlused.

Kas me suudame nende seisukohtade kaitsmisel saavutada olulisi tagajärgi, on teadmata, ja arvamine, et see võiks tähtsal mää-

ral oleneda tööliste esindaja oskusest ja tublidusest Rahvuskogus, ei tohiks üldse kõne alla tulla, sest me peame arvestama ikka seda, et tööliste esindajaid on Rahvuskogu teises kojas ainult üks, esimeses aga mitte ühtki.

Kuid meie ühised seisukohad on vaja avaldada, need on vajalised mitte ainult meile, vaid kogu rahvale, kui ei tuheta asetada jõukaid eesõigustatud seisukorda. Seega pole meie kaugemaks sihiks mitte ainult töölistkonna või koguni mõne üksiku kihi huvi, vaid kogu rahvale, kui ei tuheta asetada jõukaid eesõigustatud seisukorda. Seega pole meie kaugemaks sihiks mitte ainult töölistkonna või koguni mõne üksiku kihi huvi, vaid kogu rahvale, kui ei tuheta asetada jõukaid eesõigustatud seisukorda. Seega pole meie kaugemaks sihiks mitte ainult töölistkonna või koguni mõne üksiku kihi huvi, vaid kogu rahvale, kui ei tuheta asetada jõukaid eesõigustatud seisukorda. Seega pole meie kaugemaks sihiks mitte ainult töölistkonna või koguni mõne üksiku kihi huvi, vaid kogu rahvale, kui ei tuheta asetada jõukaid eesõigustatud seisukorda.

20) Viimasel ajal on õige tihti puudutatud n.-n. kutselisel põhimõttel organiseerimist. Selle viisi üks olulisemaid mõtteid seisab selles, et kutselisel organiseerimisel ei tohiks tekkida nii suuri kutselisi seesmisi vastolusid. Meie näit. oleme koos töölistkonnana ja meie soovid meie olukorra suhtes langevad suures osas ühte. Seepärast tahame uskuda, et me ka sel viisil kaunis kergesti ühise keele võiksime leida, kui me peame enda kui kogu töölistkonna huve silmas.

Tööturu korraldamise küsimusi

Anatol Renning

1.

Välistööliste sissetoomise küsimus on praegu avalikkuse tähelepanu keskpunktiks. Töölistkonna ja laiaide rahvahulkade üksmeelne seisukoht on välistööliste sissetoomise vastu. Igapäevased kogemused näitavad, et meil pole tööliste puudust, vaid on tunda selget töönapput.

Siin tekib tahtmatult küsimus: kuidas on see üldse võimalik, et ametlikud andmed, mille põhjal sissetoomise luba oli välja antud, ja tegelikkus nii kaugele võisid lahku minna?

Siin ilmneb, et meie tööturu küsimuste selgitamisel ja lahendamisel on midagi korst ära. Kindlasti on nüüd vajalik need küsimused hoolega käsile võtta, et vähemalt tulevikus ei saaks tekkida enam välistööliste küsimust. Enesest mõista, on selles asjas kaasaaitamine Töölistkoja üheks ülesandeks. Töölistkoda asubki vastavate andmete kogumisele.

Selleks saadetakse laiali küsimustik, millele palutakse vastata. Kui need andmed on kogutud ja korda seatud, on Töölistkojal võimalik esitada need Vabariigi valitsusele koos sellekohaste ettepanekutega. Alljärgnevalt püüame selgitada, milles seisavad praeguse olukorra puudused ja mis suunas tuleb otsida lahendust.

2.

Nõndanimetatud vabamajanduse pooldajad ütlevad, et riiklik vahelesegamine majandus-

ellu pole vajalik. Majanduselu tasakaal kujunevat iseenesest, ja see käivat ka tööjõu nõudmise ja pakkumise kohta. Et ühiskonnas on töötuid, polevat iseenesest halb: see näitavat, et on olemas tööjõu tagavarasid, — ja tagavara on väga vajalik majanduse edasiarendamiseks. Tööjõuga on asi nii, nagu iga teise kaubaga: mida suurem on pakkumine,

Meid palutakse teatada,

et F. Kauks'i kaudu on toimetatud edasi Kiviõli streigi läbi kannatanud tööliste abistamiseks:

Tartu töölistilt, kojaliikmete	
Kopluse ja Laane kaudu	Kr. 56.—
Balti Puuvilla töölistilt, kojaliikme Ado kaudu	„ 35.50
Kaevandustööliste Ühingu	
Kohtla-Järve osakond	„ 50.—
Kaevandustööliste Ühingu	
Kukruse osakond	„ 40.—
Kohtla-Järve töölistesinduskogu	„ 12.—

Kr. 194.50

Lutheri töölistesindused on annetanud samaks otstarbeks E. Kaevandustööliste Ühingu kaudu

Kr. 165.02

seada odavam on kaubahind, s. o. sel puhul tööpalk. Ja mida odavam on tööpalk, seda kergem on ettevõtjal.

Tööturu korraldamisest sai siis rääkida ainult selles mõttes, et võimalikult paremini selgitada nõudmise ja pakkumise vahekorrad. Selles on tööbörsi mõte, nagu seda näitab juba tema nimi: see on koht, kus kohtavad töötõu ostjad ja müüjad, nagu teistel börsidel väärtpaberite, vilja jne. ostjad ja müüjad.

Kuid see võrdlus pole siiski päris õige. „Päris“-börsil tegutsevad kaupmehed, töösturid ja rahamehed, kes on omavahel enam-vähem võrdsed. Kõik võivad võita või kaotada, kuidas kellelgi õne ja taipu. Teisiti on tööbörsil, kus „ostjaid“ on alati palju vähem kui „müüjaid“ ja kus „müüjad“, s. o. töötud, on sunnitud üksikste alla pakkuma. Sellepärast loovad töölised kutseühinguid, et nad ei tarvitseks esineda tööandja ees üksikult, vaid üheainsa võimsa „müüjana“ — kutseühinguna, kes sõlmib tööandjaga ühislepingu. Selle tulemuseks on alati olnud suur palgatõus.

Kuid vaatamata sellele, kas on olemas kutseühinguid ja ühislepinguid või mitte, on tööbörsidel väga piiratud tähtsus tööturu korraldamisel. Kui töölised on organiseerimatud, tulevad nad ise tööandja juurde ja sellel tihti peale pole vajadust neid otsida tööbörsilt. Seepärast ei näita tööbörside andmed sugugi kui suur on tegelik töötötsijate arv. Ometi arvestatakse ametlikus statistikas ainult tööbörsidega.

3.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 25 tunnustab ühiskonna kohust anda igale kodanikule tööd ja inimväärset ülalpidamist. Sellega pole rahva tahte kohaselt lubatav sarnane „vabamajandus“, mis ükskõikselt või koguni rahuloluga vaatab töötute hulga suurenemisele. Pole ka mõeldav, et rahva tahe oleks selles asjas muutunud, nii et see § peaks jääma muutmatal kujul põhiseadusesse ka edaspidi. Vastavalt sellele ei ole tööbörsid ainuüksi vahetalituse kohaks tööandjate ja töolisteh vahel, vaid tööbörside kaudu saab riik teada, kelle suhtes on põhiseaduslik kohustus täitmata ja kellele tuleb appi minna avalike tööde korras. Avalikud tööd ongi praegu tööturu korraldamise peamiseks vahendiks. Sellel olukorral on aga terve rida puudusi.

Avalike tööde puhul esineb riik otseselt või kaudselt (omavalitsuse kaudu) raha- ja tööandjana. Sellejuures on vastavad asutised huvitatud sellest, kuidas saab asjast kõige odavamini üle.

Nii talitatakse avalike tööde töolistega tihti peale „majandusliku põhimõtte“ järele: püütakse võimalikult rohkem kasutada nende tööjõudu, makstes neile aga madalat „hädabitoolise“ palka. Sellest tekib olukord, kus töölised, kes alaliselt teenivad näit. Tallinna linna ehitustöödel, loetakse vormiliselt ajutisteks töolisteks, kellele talviti maksetakse hoopis madalat palka ja kui raskest tööst

ja alatoitlusest nende jõud kahaneb, siis jäetakse nad hoopis tööta, nagu seda tegi hiljuti Tallinna linnavalitsus.

Kuna registreerimine tööbörsile annab teatud õigusi avalikele töödele pääsmiseks, sai 1934. a. registreerimise õigus kitsendatud. Seda, kes on kord tõrkunud pakutud tööle minna, ei registreerita enam töötuna, vaid „töövõtjana“, ja ta kaotab sellega õiguse pääseda avalikele töödele; ja kui ta on korduvalt keeldunud pakutud tööd vastu võtmast, kuna see pole temale sobiv, siis ei registreerita teda ka töövõtjana mitte. Pakutud töö mittevastuvõtmine on lubatav töötötsija või tema perekonnaliikme haiguse puhul ja muudel sarnastel juhtudel; kui töötötsijal puudub vastav riie, näit. talvel metsatöödele minekuks, siis antakse temale aega selle muretsemiseks; kuid raha selleks temale ei anta, ja kui ta riiet osta ei saa ja tööd sellepärast vastu ei võta, kustutatakse ta nimekirjast maha. Ei arvestata ka seda, et pakutud tööle linnast äraminimisel võib töötötsijal kaduda võimalus linna jäänud perekonna ülalpidamiseks. Nende korraldustega on tööbörsi tegutsemise iseloom põhimõtteliselt muutunud: kui ta oli alul vaba vahetalituse kohaks ja pärast sai selle kõrval töötute avalikele töödele võtmise kohaks, osutub ta praegu asutiseks, kes peab inimesi teatud töödele sundima. Kõige selle tõttu läheb ametlik andmestik tööturu teilisest olukorrast hoopis lahku. Peaasi on, et töötötsijad ei registreerita kõiki töötötsijaid, vaid ainult neid, keda riik on nõus tunnustama kandidaatidena avalikele töödele.

4.

Nagu eelnevast näha on praegune olukord tööturu korraldamise alal mitmeti puudulik. Riikliku vahelise seaduse põhimõtte on küll tunnustatud; see osutub koguni riigivõimu põhiseaduslikuks kohustuseks. Kuid esiteks seda kohustust tõlgitsetakse mingisuguse erilise vastutulekuga töötötsijate ja seetõttu ollakse väga kokkuhooldlikud vastavate summade määramisel. Suure osa kodanike kohta on neile töömuretsemise kohustus täitmata; ja inimväärse ülalpidamise kindlustamise kohustus on hoopis arvestamata jäänud.

Sellejuures on väga levinud arvamine, et riiklik kohustus on juba täidetud sellega, kui kodanikule on ükskõik mis töö (ja ükskõik mis tasu eest) kätte juhutatud. See on aga kõige põhjalikum eksitus. Kui ka kõik kodanikud on kuidagiviisi ja kuhugi tööle paigutatud, ei tähenda see iseenesest veel sugugi mitte, et tööturg on korraldatud. Õige põhimõte on see, et kodanikele peab antama tööd, mis võimalikult vastaks nende võimetele ja mis oleks võimalikult hästi tasuv. See on kasuks töolistele, kuid ühtlasi ka kogu riigile, kogu rahvamajandusele. Sest kui öeldakse, et „Eesti töös on Eesti kuld“, siis peab seda kulda kulutama nii, et sellest oleks rohkem tulu — ning, et see tulu ei jääks vaid tööandja tasku. Sest kui tööline saab nii madalat palka, et tal puudub võimalus end korralikult toita ja elada korralikus korteris, on selle tulemuseks, et tööpinge kurnab enne-

aegselt tema jõu välja ja teeb ta varakult vanaks ja väsinuks. See rahva tervise raiskamine tähendab, et Eesti riik pole oma „kulla“ suhtes küllalt säästlik.

5.

Et sellest olukorrast pääseda, peab meie seltskond kõigepealt lahti saama oma senise mõtlemise vigadest.

Kui põllutööline näit. läheb tööd otsima linna, siis öeldakse, et see on laidetav „kerge elu“ tagaajamine; nüüd valguvad inimesed maalt põlevkivikaevandustesse, kus neid ometi mingi „kerge elu“ ei oota.

Juba see näitab, et mitte „kerges elus“ ei ole asi, vaid selles, et töö- ja elutingimused maal on tööliste liiga madalad, — madalamad kui Eesti rahva haridusliku taseme ja töotubliduse juures on lubatav.

Ja kui inimene tõesti otsib endale paremat elu, kas on see patt? Kui Eesti rahvas oleks kustinud see tung parema elu poole, mis sunnib eestlasi kohti vahetama, linna valguma jne., siis oleks see rahvas vaimselt surnud ega oleks temal mingit tulevikku. Ta jääks vaid söödaks teistele, energilisemaile, ettevõtlikumatele rahvastele.

Seepärast pole majanduspoliitika, eriti tööturu poliitika, ülesandeks selle elutungi taltutamine, temale tõkete ette veeretamine, vaid temale teetasandamine. Sest majandus peab kohanema inimeste tahtele ja mitte vastupidi.

Peab tunnistama, et teatud murrang senistes arusaamistes on juba sündimas. Hakatakse mõtlema elu-, eeskätt korteritingimuste parandamisele maal. Tegelikud tulemused lasevad end veel oodata, kuid vähemalt on juba tuldud mõttele, et rahvast maa külge siduda võib mitte noomituste ja keeldudega, vaid elutaseme tõstmisega.

Väga õige on see, et majanduspoliitika on viimaseil aastail asunud tööstuse arendamise, eriti uute tööstusolude loomise ja elektrifitseerimise teele. Ka siin on veel varajane rääkida tulemustest, — kuid töövõimaluste laiendamise suund on õige. Enesestmõistetavalt aga on siin eelduseks, et tööstust ei arendata mitte võõra tööjõuga, — muidu jääb töövõimaluste avardamine ja elutaseme tõstmine ära.

Kaastöölised!

„Tööliskoja Teataja“ järgnev number ilmub 5. märtsil, kaastöö sellesse numbrisse palume saata hiljemalt 26. veebruariks s. a.

Kutseühingute tegevusest ja organiseerimisküsimusist „Tööliskoja Teataja“ ei saa tuua ülevahteid, kuna selleks on olemas eriajakiri.

Ajakirja mahtuvuse tõstmiseks palume kaastööd, eriti artiklid, esitada võimalikult lühidalt ja kokkusurutult.

Toimet us.

6.

Võtame nüüd kokku, mis ülesanded ootavad lahendust tööturu korraldamise alal.

a) Majanduspoliitika sihiks peab olema sarnaste töövõimaluste loomine, mis vastaksid Eesti rahva võimetele ja laseksid teda edasi arendama ja parandama oma elu, — s. o. eeskätt võistlusvõimelise tööstuse arendamine ja põllumajanduse kohandamine põllutöölise kõrgemale elutasemele.

b) Töösukuse arendamine vastavalt esile tulevatele tarvidustele. Siin on vajaline vastavate koolide loomine, enam arenenud tööliste edasiõppimise võimaluste kergendamine oma tööalal, et lõpeks praegune välismaalastest meistrite võimutsemise aeg. Kui nüüd kurdetakse, et põlevkivitööstuse tulevane areng on raskendatud oskustööliste puudusega, siis tuleb poolakate sissetoomise asemel enam rõhku panna eestlaste koolitamisele.

d) Töövahetalituse ümberkorraldamine sellisel, et kaoks senine segadus ja kätjus, kus näit. põllutööhooajal on mõnel pool tõesti tööliste puudus, mõnes teises kohas aga tööliste ülekiillus. Töötajate kitsendamatu registreerimine. Tööturu tõelise olukorra tähelepanelik ja pidev uurimine.

7.

On veel üks küsimus, millest ei saa mööda minna: see on tööpuuduse vastu kindlustamine.

Meil on tööpuuduse ärakaotamiseks loodud terved tööstusharud, mis elavad tollide varjus, koormavad tarvitajat kõrgete hindadega ja maksavad tööliste madalaid palku. See läheb rahvamajandusele niipalju maksuma, et varem või hiljem tekib paratamatult nõudmine selle olukorra lõpetamiseks. Pole ju loomulik, et meil räägitakse tööliste puudusest, samal ajal aga peetakse ülal need tööstusharud — tööpuuduse ärahooldamiseks.

Kuid selge on samuti, et tööjõu ümberjuhtimine ühelt alalt teisele pole sugugi lihtne asi. Nii võivad majanduse arendamisel tekkida olukorrad, kus tööpuudus suureneb. Seks puhuks ongi vajaline tööpuuduse vastu kindlustamine. Ilma selleta ei saa läbi teised riigid ja ka meie mitte. See mõte oli algatatud Tööliskoja Tallinna valijate koosolekul 28. jaanuaril ja ta väärrib kindlasti kõige tõsisemat tähelepanu.

„Tööliskoja Teataja“

Rõõmustaval viisil on „Tööliskoja Teataja“ tööliskonnas leidnud sooja vastuvõttu. „Tööliskoja Teataja“ levitamine on seni kestnud napilt üks kuu, millise aja jooksul on tellijate arvu suudetud tõsta juba tublisti üle 500. Et veelgi soodustada eesti tööliskonna häälekandja „Tööliskoja Teataja“ levikut, on edaspidiselt võimaldatud käitistele ja töölisorganisatsioonidele „Tööliskoja Teataja“ kollektiivne tellimine, tellimishind sel puhul oleks Kr. 1.— aastas.

Töölised! Toetage ja levitage oma häälekandjat!

Riigi majanduspoliitiline suund *)

A. Petrov.

August Petrov,
metallitöeline-lukusepp.

Sündinud 30. aug. 1891. a. Läänemaal Jõgisoo vallas mõisa rendikohapidaja pojana. Õppinud valla- ja Tallinna linnaalgkoolis. Töötanud 1907. a. ametiühingulistest, poliitilistest ja teistes töölisorganisatsioonides Eestis ja Venemaal. Praegu Tallinna linna trammitöölise nõukogu esimees, T. Omaval. Töölise-Teenijate Üldühingu esimees, T. Linna Ettevõtete Haigekassa juhatuse liige. Tööliskoja revisjonikomisjoni liige ja sotsiaalpoliitilise toimkonna esimees. Tööliskoja esindaja Riigi Majandusnõukogus.

Majandusministri kõne 15. dets. l. a. Riigi Majandusnõukogus oli majanduse olukorra ja valitsuse sihtjoonte selgitamine. Nii ajakirjanduses kui ka sõnavõttes majandusnõukogus on väljendatud väga erinevaid seisukohti majanduse olukorra ja sellega seoses olevate küsimuste kohta. Tööliskond ei ole saanud avaldada oma seisukohti vastava ajakirjanduse kui ka esindaja puudumise tõttu majandusnõukogus. Tööliskond on aga suuresti huvitatud riigivõimu majanduspoliitikast, mis pärast peatun lühidalt mõne tähtsama küsimuse juures, mis küll väärksid erikäsitlust.

Põllumajandus on tunnistatud kõige tähtsamaks majanduslikuks alussambaks. Tema seisukord on väga mõõduandev meie majanduspoliitikas. On antud rida seadusi ja määrusi põllumajanduse arendamiseks ja toetamiseks. Valminud on suure ulatusega asunduskava vastavate seaduste eelnõudega. Tähendatud kava osalise täitmise arvele tuleb panna suurem osa majandusministri poolt

*) Seisukohad, mida ma ei saanud väljendada majandusnõukogus Tööliskoja esindajana, sest pühalik töötuse andmine toimus alles 23. jaan. k. a.

mainitud põllumajanduse kultuurpindalade suurenemist 2000 ha võrra l. a.

Asundustegevus on seotud suurte kuludega, mis riigil tuleb kanda ja mille tasuvus on võimalik ainult pika aja jooksul, mida tõendavad ka asundus- ja maakapitali seaduste eelnõud.

Põlusaaduste vähest tasuvust kompenseerib riigivalitsus suurte preemiate, viljamonopolide, võimüügi korralduste jne. loomisega riigikassa kulul, mistõttu ka siseturul nende saaduste hinnad on hoitud võrdlemisi kõrgel. Siiski ei saa sellist seisukorda pidada loomulikuks ja püsivaks.

Põllutöölise palgad tõusid 18—20% võrreldes 1935. a., millele põllupidajad reageerisid mehhaniseerimise suurendamisega, importeerides põllutööriistu ja -masinaid l. a. 2,5 milj. kr. eest 1,5 milj. kr. vastu 1935. a.

Tähendatud põllutöölise palgade tõusu ja mehhaniseerimise suurendamise vajadust on põllupidajate organisatsioonide — eriti Põllutöökoja — poolt kasutatud välistöölise sissetoomise nõude põhjenduseks. Et põllutöölise palgade tõus on tingitud üldisest elukalliduse tõusust ja põllupidajate sissetulekute suurenemisest põlusaaduste hindade tõusu tagajärjel, jäetakse sealpoolt märkimata. Vastavalt andmeil oli põlusaaduste, või, sea-, lamba-, veiseliha, rukki-, nisujahu hindade tõus l. a. augustikuus keskmiselt 42,8% võrreldes 1935. a. augustikuuga.

Ka on põllutöö suuremalt osalt põllutöölisele hooajatoõ. Põllutöökoja enese andmete järgi on maatööõõndlus suveperioodil, s. o. maist oktoobrini, 204,807 meest, 220,157 naist, talveperioodil 187,719 meest ja 201,647 naist. See annab põllumajanduses 35,598 vaba inimtööõõudu talveperioodil, missugusest arvust suurem osa on sunnitud otsima peale põllutöö muud töõd, et ära elada. Täiesti loomulik on, et hooajatõõtasu peab olema veel kõrgem kui praegu maksetav (umbes 30 kr. kuus ministri andmeil). Samuti on loomulik, et iga tõõline püüab leida püsivamat töõd ja et püsivamate töõde leidmise suuremate võimaluste juures odava tõõtasuga tõõliste leidmine hooajatõõdeks osutub raskeks. Et aga peale palga ka põllutõõliste korteri-, tervishõõdlikud ja teised sotsiaalingimused vögagi palju soovida jätavad, on tõõsiasi. Praeguse põllumajanduse poliitikas on vajaline põhjalik muudatus. Ei võõ igavesti kesta riiklikud toetused, preemiad ja praegune olukord.

Põllutõõkoja kongressil hra Riigivanem juhtis sellele tähelepanu ja ütles: „Peame ise endi peale lootma, peame uusi mõõtteid teostama...“

Ei ole aga kuulda uutest mõõtetest, kui nende hulka mitte arvata mehhaniseerimise suurendamist. Selleks ei saa pidada Põllutõõkoja esindaja soovi välistõõliste sissetoomiseks. See on igavana mõõte ja riiklikust seisukohast vögga küsitav.

Siin tuleks tõõselt kaalumisele võtta, kas ei tuleks need suured summad, mis antakse riigi kassast preemiate, monopolide, osaliselt ka asunduste peale, juhtida põllumajanduse mehhaniseerimiseks ja olemasolevate kultuurpindalade toodangu tõõstmiseks.

Mehhaniseerimine võõmaldaks põlusaaduste valmistuskulude ja inimtõõõõu, eriti ajutise tõõõõu,

tarvitamise vähendamist põllumajanduses. Põllusaaduste toodangu suurendamine võib sündida peamiselt ainult siseturu ostujõu suurendamise arvel. Selle eeltingimuseks on vajaline elujõuline tööstus ja ostujõuline tarvitajaskond.

Tööstuse seisukord olevat l. a. olnud väga elav. Ei olevat märgata häirivat. Eriti põhitööstused näivad püsivat täiesti elujõulistena. Selle tunnuseks, nagu tähendas majandusminister, on suurtööstustöölise suur arv, l. a. 43.000 töölise, ja palga üldsumma 25—26 milj. kr., mis on 9 milj. kr. võrra 1933. a. palga summast suurem.

Nende andmete kõrval võime aga märkida seisukorda tumestavad tunnused. Majandusminister ei saanud märkimata jätta meie suurima tööstuse — tekstiilitööstuse — arengu peatumajäämist ja koguni selle tagasimineku võimalusi. Näib, et on aga veelgi rida nähtusi, mis meie tööstusele kui ka rahvamajandusele võivad saada häiivaiks. Välisriigidel on võistlus kujunenud teravaks ja kujuneb veelgi teravamaks. Vastav poliitiline olukord, mis soodustab meie tööstussaaduste eksportkaubandust, võib muutuda ja vähendada sel alal väljavaateid tööstusele. 1936. a. väliskaubanduses märkiski minister tagasimineku.

Olgugi et meie tööstuse osa väliskaubanduses ei ole väike, onelab meie tööstuse areng väga suurel määral siseturust. Suurtööstuse 56 milj. kr. nettotoodangust 1934. a. läks siseturu tarvituseks 39,6 milj. kr. väärtuses tööstuse saadusi. 1935. a. töötas suurtööstuses 22.260 töölise siseturu rahuldamiseks.

Siseturu suurus ja maht onelab omakorda tarvitajaskonna ostujõust.

Ostujõu suurust ei näita üldpalgasumma tõus 25—26 milj. kr. peale, vaid reaaltöötasu suurus. Siin aga minister märkis, võrreldes majanduse ja elukalliduse tõusuga, palgade tõusu keskmiselt 5% suurtööstuses. Kui aga arvesse võtta, et riigi-omavalituse asutuste teenijate-töölise palgad on jäänud endiseks, siis väheneb see palga tõus veelunduvalt. Elukallidus on aga l. a. tõusnud esmajärguliste toaitante, korteri- ja küttehindade alal kuni 40%, võrreldes 1935. a. hindu. Vastavalt on palgasaajate ostujõud vähenenud, mis neid sunnib piirama kõiki tarvitusi, eriti aga tööstussaaduste alal. Tarviduste piiramise tagajärjel peavad tööstused töötama lattu, mida juba märgivad ka meie töösturid. Tekib üleproduktisioon, mis sunnib vähendada töölise arvu. Järjest suurenev elukallidus ja tarvitajaskonna ostujõu vähesus tekitavad häirivaid nähtusi, mille ulatust praegu on võimatu ette näha.

Välisriigide sissetoomise nõue ja praeguste palgade veelgi allapoole viimise kavatsused vastavate ringkondade poolt tuleks kategooriliselt kõrvalveita.

Revideerimisele tuleb võtta samuti ka seisukoht, et vabad summad tuleb tarvitada uuteks investeerimisteks, mitte aga palgaolude parandamiseks.

Ei saa eitada uute investeerimiste vajadust rahvamajanduse ja riiklikust otstarbekohasusest väljades, kuid majanduse aktiveerimisest ja tööstuse arengust peavad osa saama ka palgasaajad. Peab tõusma vastavalt palgasaajate elutase, mis on eeltingimuseks nii põllumajanduse kui ka tööstuse arenguks.

Kas meil tõesti puuduvad töölisel kaevandustele?

Feliks Kauks.

Kaevandustöölise sissetoomise küsimus kerkis päevakorradele möödunud aastal ajal, millal põlevkivitööstuse töölisel esinesid ühise palgakõrgenduse nõudmisega. Selle küsimuse ajakirjanduse veergudele viimiseega töösturid taotlesid kindlasti sihti, et viia palgalisa nõudvate töölise meeleolu alla, pealegi, kus Kiviõlis puhkes streik. Kohtla-Järve kaevanduse töölise nõukogu astus kohe samme, et saada selgust, kuivõrd ajalehtede sõnumid vastavad tõele.

Kasutades juhust, mil hr. majandusminister külastas läbisõidul K.-Järve tööstust, käisid töölise esindajad ministri jutul. Hr. minister teatas, et see küsimus on töösturite poolt üles tõstetud, kuid valitsus pole seda küsimust kaalunud. Minister arvas aga, et küsimus võib kerkida päevakorradele 1937. a. kevadel. Töölise esindajad teatasid meistrile, et nende arvates pole kaevandustöölise millalgi puudus olnud, vaid et kaevandustes valitsev olukord korterite puuduse, vähesel töötasu ja ränga töö näol on põhjuseks, miks töölisel on võimatu tulla kaevandustesse tööle. Hr. minister lubas kaevandustööliskonna esindajaid informeerida, kui välisriigide küsimus peaks valitsuses tulema otsutamisele, et töö-

lisel saaksid oma arvamise töösturite väidete kohta esile tuua. Kuna seni töölise ei ole saanud oma üksikasjalisi väidete selles küsimuses esitada, ei ole käesolev sõnavõtt üleliigne.

Kõigepealt töötasu küsimus. Kaevurite päevateenistus kõigub kr. 2—3,50 vahel, sealjuures töötatakse 9 tundi. Kuigi on nähtud ette tund lõunavaheajaga, ei pea seda keegi, vaid töötatakse katkestamatult. Suurema palga teenijad töötavad ka rohkem tunde. Kõrvaltvaatajale võib paista see palk, võrreldes meie tööstustöölise keskmist töötasu olevat rahuldav. Siiski see pole kaugeltgi nii. Kaevuri töö on üks rängemaid tööliike üldse ja põlevkivikaevandustes veel eriti selle tõttu, et meil on olnud alaliselt töötuid, mille tagajärjel inimtööjõud on üldiselt odav ja pole vajadust kaevanduste mehhaniseerimiseks ega veereva koosseisu uuendamiseks. Selletõttu töö on töölisele äärmiselt kurnav. Raske töö aga nõuab korralikku toitmist. Toiduainete hinnad kaevanduste rajoonis on Tallinna turu hindu võrreldes kallimad ja sealjuures pole mingit valikut, vaid peab lepima kättejuhtuvaga. Riiete või jalatsite ostmisel tuleb töölisel linna sõita. Ostetav ese läheb seega kaotsilainud päeva- ja sõiduraha

võrd kallimaks, Samuti lõhub kaevuritöö palju tööriideid ja saapaid. Veesaapad, mis mujal tööl 1—2 aastat vastu peavad, muutuvad kaevanduses 3—6 kuu jooksul kõlbmatuiks. Pealeselle tuleb kaevuril oma palgast osta töökoha valgustuseks karbiiti.

Kui nüüd kõiki neid erikulusid arvestada siis ei saa ka parima tahtmisega kaevuri palka lugeda rahuldavaks.

Teiseks — korteriküsimus. Kaevandused on püüdnud sel alal teha küll mõndki, ehitades tööliselamuid aeg-ajalt juure. Vanadest ei piisa aga kaugeltki selleks, et rahuldada vajadust. Üüriga, mida töölisil tuleb maksa kaevandusele, võib leppida, kuid ümbruses olevate väheste eramajade korterite eest tuleb maksa Tallinnale võrset üüri. Kui suur korterite puudus valitseb kaevandusrajoonis, näitab see, et uued juuretulevad töölisid ei leia lähemast ümbrusest peavarju ja neil tuleb 5—6 kilomeetri kaugusele tööl käia. Väga paljudel aga asuvad perekonnad kaugemal ja selle tõttu tuleb kahelpool elada ja üüri maksta. Ei saa ka kaevanduse poolt antavaid kortereid kaugeltki pidada rahuldavaks. Pealegi, kus viimasel ajal kööki ja tuba sisaldavasse korterisse paigutatakse kaks leibkonda. On veel kummalgi perekonnal 3—4 last, siis võib kujutleda, missugune on seal elu! Kui tahetakse kaevandustes kõrvaldada korterite puudust, siis tuleks selleks püstitada teist niipalju maju kui praegu.

Üksikute majade juurehitamine ei too lahendust.

Kolmandaks kaevandustöö on kindlasti tervist hävitav. Vähimalt sellaseis tingimusi, mis valitsevad põlevkivikaevandustes.

Kaevureil tuleb töötada niiskeis töökohtades, kus kevadeil ja sügiseil on sageli vee rohkus nii suur, et töölisil ulatub mõnes käigus vesi põlvini ja vagonette tuleb kui laevu enda ees lükata.

Õhuvahetus maa all on vilets. Lõhkeaineist tekkivad gaasid seisavad tundide viisi töökohtades ja tööline on sunnitud töötama mürgises õhus. Töö juures tarvitatavad vago-

netid on ajajooksul muutunud tarvitamiskõlbmatuiks ja töölisil on neid selle tõttu äärmiselt raske käsitada, pealegi kui töölisil tuleb täislaaditud vagonetti, mille kogukaal on 1700—1800 kg, halvasti korraldatud raudteel kuni 300—400 meetrini välja lükata.

Sellane üle jõu käiv jalgade pingutus vagoni lükkamisel on suurele hulgale töölisile tekitanud jalanärvide põletiku, mille ravimine kestab 3—6 kuud ja paljudel isegi aastaid. Niiskus ja märgade jalatsitega kaugele koju minek põhjustab omakorda reumat ja kopsuhaigusi.

Need asjaolud ongi põhjuseks, miks kaevandustes tundub olevat töölistest puudus. Kaevandustesse tuleb küll järjest uusi töölisi, kuid suur osa lahkub neist jälle. Et see nii on, toon arvulisi andmeid end. riikliku põlevkivitööstuse kohta 1936. aastal.

Tuli tööle. Lahkus töölt.

Jaanuaris	66	41
Veebruaris	81	43
Märtsis	214	77
Aprillis	224	97
Mais	125	120
Juunis	216	90
Juulis	167	127
Augustis	183	105
Septembris	163	176
Oktoobris	227	122
Novembris	175	113
Detsembris	40	135

Kokku võttes võib julgesti öelda, et meil ei valitse kaevanduste rajoonis mitte tööliste vaid elamisvõimaluste puudus. Senikaua, kui küsimus on sellest küljest lahendamata, ei ole kaevandustel ka paigaldatavate tööliste küllust ja tööliste häälid jäävad tühjaks, sest neil pole kohta, kuhu hälle paigutada.

Mis puutub poola kaevurite tööoskuse, siis põlevkivikaevanduses on nad vist niisama vilumata kui iga meie uus tööline. See on inimeste arvamine, kes on töötanud söekaevureina ja nüüd on töös põlevkivikaevanduses.

Kutseoskusküsimusi

Ilmar Rebane

Tööliskoja sotsiaalpoliitiline toimikond ja koja juhatus on korduvalt kaalunud tööliste kutseoskusküsimusi seoses Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse kavatsetava muudatustepanekuga.

Käesolevaga ei taha me mitte asuda põhimõteteliste seisukohtade selgitamisele, vaid ainult tõestada vaidlusi selles küsimuses sedavõrd, kuivõrd need on seoses arutletava muudatustepanekuga.

1. Ulatus. Nimetatud seadust tuleks laiendada ka mittetööstuslikele käitistele, kuna ka seal kutsekaitse on vajalik. Sellepärast peaks kutseoskuskogul olema võimalus selle seaduse alla arvata ka mittetööstuslikke käitisi.

Käesoleva seaduse alla arvatud tööaladel võiksid töötada ainult meistrid, õppinud töölisid või tööstusõpilased.

2. Meistrid. Meistrite registreerimise kord võiks jääda endiseks, kuid

meistritel ei peaks olema võimalust käitisi juhtida ka oma tööalale lähedal tööalal, kuna see tegelikus elus võimaldab kutse, eriti õpilaste kaitsest möödahiilimist. Meistri eksamimaks ei peaks ulatuma üle Kr. 20.—, et meistri eksami õiendamise võimalust mitte teha jõukamate eesõiguseks.

3. Õppinud töölised. Õppinud tööliste registreerimise kord jätab palju soovida, see on tehtud liialt keerukaks ja raskepäraseks, eriti neile töölisele, kes on välja õppinud endises Vene riigis. Sellepärast peaks olema õppinud töölisena registreeritavad ka need töölised, kes on omandanud õppinud tööliselt nõutava oskuse, kui seda tõendab vastava tööala kutseühing. Siiski saaksid ses suhtes tulla arvesse ainult need kutseühingud, mis on kantud vastavasse kutseoskuskonokogu poolt selleks otstarbeks peetavasse nimestikku. Selles ja üldse lihtsustatud korras registreerimine ja vastavate tunnistuse väljaandmine võiks aga toimuda ainult kahe aasta jooksul, arvates vastava tööala arvamise seaduse alla, kuna pärast seda tähtaega on vajalik kutseoskuskonokogu igakordne luba.

Õppinud töölise eksamit peaks võima õiendada iga isik, kes on oma tööala õppinud, olgugi et ta ei ole sõlminud vastavat õppelepingut. Sel juhul esitatakse küsimusi ja ülesandeid tööstusõpilaste kooli õppekava üldises ulatuses. Asjaolu aga, et tööline oma õppeala on õppinud, peaks olema tõendatud vastavasse nimekirja kantud kutseühingu poolt.

Eksamimaksu peaks tasuma ettevõtja.

4. Tööstusõpilased. Tööstusõpilaste kaitse alal tõuseb kõigepealt küsimus n.-n. abitöölise või lihttöölise töölevõtmise kaudu õpilaste kaitse eeskirjadest möödahiilimise vältimiseks. Sellepärast tuleks arvatavasti seaduses määrata, kuigi sellele rohkesti vastu vaieldakse, et töölised, kes ei ole seaduse alla arvatud tööalal meistrid ega õppinud töölised, loetakse tööstusõpilaseks. Üldiselt küll võiks tööstusõpilaseks lugeda algkooli kohustuse täitnud isikud, kes on astunud õppelepingu põhjal tööstuslikku käitisse kutseoskuse õppimiseks seaduse alla arvatud tööalal.

Kui ei ole aga sõlmitud sellase isikuga kirjalikku õppelepingut, käsitletakse teda võrdselt tööstusõpilasega ja kohustatakse käitise valdajat sõlmima temaga õppeleping seaduses tähendatud korras.

Tööstusõpilasi võiks pidada ainult käitises, kus on võimalik praktilise kutseoskuse õppimine ja kus tegelik tööjuhataja omab inseneri, meistri või õppinud töölise kutse sel tööalal, kus teostub õpilaste õpetamine. Tööoskusamet, määrates sel puhul käitise tehnilist taset, kuulab ära vastavasse nimestikku kantud kutseühingu arvamise.

Tööstusõpilastele edaspidiste töövõimaluste kindlustamisel omab suurt tähtsust nende juhtimine ühele või teisele tööalale, eriti tuleb silmas pidada tööjõu vajadust ühel või teisel tööalal. Tööturu korraldamine ilma tööstusõpilaste juhtimiseta on praktiliselt tähtsusetu. Eelneva nõude täitmiseks on vaja ellu kutsuda kutsevaliku-nõuandlate võrk, millised peaksid töötama Tööliskoja juures ja kus tulevastele tööstusõpilastele antakse nõu nii tervislikult, eriti aga tööturu seisundist lähtudes. Õppelepingu sõlmimisel sellepärast õpilane peab näitama ette tõenduse selle kohta, et ta on käinud kutsevalikunõuandlas. Antud nõu ei tohiks aga tunnistusele mitte märkida. Sellase tunnistusega õppelepingu sõlmimine peaks tööandjale olema keelatud.

Laiendada tuleks üldiselt ka õpilaste kaitse eeskirju. Prooviaeg, et vältida õpilaste kurnamist, ei tohi kesta üle nelja nädala. Tööstusõpilaste koolikäimist peab võimaldatama õpilasele tööandja kulul ja tööajast. Samuti peab olema õpilasele pärast eksami sooritamist kindlustatud teatavaks ajaks õppinud töölise palk. Õppelepingud käitise valdaja peab registreerima hiljemalt prooviajale järgneval päeval. Õpilast ei või rakendada töödele väljaspool õpitavat kutseala, samuti töödele, mis ei vii teda edasi kutseala oskuse õppimisel.

Õpilasel peaks olema võimaldatud minna eksamile ka enne õppeaja lõppu. Sel juhul tööoskusamet kuulab ära käitise valdaja arvamise ja eksami sooritamisel lõpetab õppelepingu. Kuid õpilane peaks võima minna eksamile ka il-

ma, et tööskeasamet kuulaks ära käitise valdaja arvamist, ainult sel korral juhul, kui õpilane ei ilmuta vajalikke oskusi ja hinnatakse nõrgaks, jääb eksamimaks õpilase kanda.

5. Tööskeasutused. Tööskeasametes peaks nimetama ühe alatise liikme ja asetäitja Tööliskoda otseselt, teise liikme ja asetäitja Käsitööstuskoda või Kaubandus-tööstuskoda kutseoskusnõukogu määramisel. Kutseoskusnõukokku peaks nimetama ühe liikme Käsitööstuskoda, ühe Kaubandus-tööstuskoda ja kaks Tööliskoda.

6. Järelevalve. Järelevalve seaduse täitmise üle olgu tööinspeksiooni ülesanne.

Töölise elu ja tervise kaitse tööstuses

Et vältida tööõnnetusi ja haigusi, selleks on tarvilikud tööstuskäitistes eeskirjad, mis normeerivad olukorda, kus töölised elavad ja töötavad. Peale töölepingu, tööaja, puhkeaja, laste, alaealiste ja naiste töökaitse seaduste on tarvis määrusi, mis käsitavad minimaalnõudmisi tööruumide, õhupuhatuse, valgustuse, masinate ja töövahendite kaitse, tõsteabinõude, treppide, uste, akende, tulekahju ärähoidmise jne. kohta.

Need määrused peavad püstitama kõigepealt nõudmisi tööstushoonete ja tööruumide projektide, ehitamise ja sisustamise, tööruumide suuruse ja asetuse, üldse tööruumide kohta. Kui sünn määrusi ei täideta, siis võivad olla selle tulemuseks õnnetused. Toome vaid jämeda näitena korne kokkuvarisemist Tartus, vabrikulae sissekukkumist ühes paberivabrikus, tulekahju ühes kammivabrikus, liiga sagedasi õnnetusi kaevandustes, metallitehastes ja mujal. Õnnetusjuhtude ja haigestumiste arv Eesti tööstuses ei ole väike, nagu näitab haigekassade ja kindlustusühisuste statistika. Tööõnnetustest võib ajalehtedest iga päev lugeda, kuid see on vaid üks osa.

Vabriku elu ülalttoodud küsimuste normeerimine on vabriku seaduseandluses uuemaid, seepärast on see küsimus otsustatud erimais vga erinevalt.

Kõigepealt on töölise elu ja tervise kaitse seisukohalt põhjanev tähtsus tööruumidel, mehhanismide ja aparatuuride asetusel. Sünn tuleb uutele ehitistele paratamatult suuremaid nõudmisi esitada kui varem ehitatud hoonetele, mille ümberehitamine on seoses suurte kuludega. Ka ei ole varem ehitatud hoonetes võimalik kõiki nõudmisi täita masinate paigutamise suhtes.

Töölise elu ja tervise kaitse määrused sisaldavad ka nõudmisi kaitselampide, kaitseprillide, respiraatorite, tööriiete, kinnaste jne. kasutamise kohta.

7. Sanktsioonid. Seni seaduse täitmise kindlustuseks puudusid üldse sanktsioonid. Edaspidiselt peaks iga kohustust sisaldav norm seaduses olema varustatud karistamise §-ga.

*

Nendel alustel tahab Tööliskoda algata meie kutse-, eriti õpilaste kaitse reformi. Et see töö oleks edukas, selleks on vajalik, et töölise koosolekud nende põhilauseste kohta avaldaksid oma seisukohti, et koda võiks olla kindel selles, et esitatavad ettepanekud on kogu tööliskonna ühiseks sooviks.

Kaitsetehnilised nõudmised erinevad tööalade järgi, näiteks keemiatööstusele, lõhkeainetööstusele, kaevandustele, tuleb esitada õnnetuste vältimiseks erinevaid nõudmisi.

Kokkuvõetult peavad töölise elu ja tervise kaitsemäärused sisaldama kohustusi, et ettevõtja ehitaks ja hoiaks tööruume, masinaid, aparate ja tööriistu ja korraldaks käitise tööd nii, et töölise elu ja tervise oleks kaitstud hädaohu vastu niipalju kui see antud valmistus- või tööalal on võimalik.

Eriti tuleb hoolitseda ka küllaldase valgustuse, õhupuhtuse ja õhu puhastamise, tolm, auru, kahjulike gaaside ja jäätiste kõrvaldamise eest. Masinad ja nende liikuvad osad peavad olema kaitstud nii, et töölised neile ei satu, neile ei komista, masinate vahele ei jää. Eeskirjad on tarvilikud ka töö korra, masinatega käitlemise ja üldse käitise sisekorra kohta.

Vene tööstusliku töö seadus, mis nüüd juba suurelt jaolt kehtivuse kaotanud, oli ka töölise elu ja tervise kaitse suhtes väga puudulik. Eesti iseseisvuse kestes on kehtima pandud uued seadused, mis vastavad enam ajanõuetele ja on kooskõlas rahvusvaheliste konventsioonidega.

Ka määrused, mis olid kehtivad katelde jne. kohta, on asendatud uutega.

Määrustest, mis Eesti ajal antud, võiks nimetada: elektri tugevvoolu- ja sideseadete ristme- ja lähenemiskohtade kaitseabinõude määrus; sundmäärus tubakatööstusele; gaasi ja elektri metallide kokkukeetmise tööde määrus; tselluloidi tarvitamisel ja laos hoidmisel tööstusliikudes käitistes õnnetuste vältimise määrus; suruõhus töötamisel õnnetuste vältimise määrus; seadus ja määrus tinavalge tarvitamise kohta maalritöodes, määrus maalritöodes töötajate üldtervishoidiku ja arstliku järelevalvete kohta aladel, kus tarvitatakse tinavalget, tinasulfaati ja teisi neid aineid sisaldavaid värve. Sünn veel auruka-

telde ja surumahuite ehituse, korraspidamise ja järelevalve määrused ning tõsteabinõude ehituse, korraspidamise ja järelevalve määrused, antud majandusministri poolt 23. nov. 1934. a. (RT — 102, 1934), sisaldab ettekirjutusi tõsteabinõude (tõstetoolide, tõstekraanade, talide) ehitusviisi ja kaitseabinõude, tõsteabinõude eest hoolitsemise ning ülesseadja, valdaja ja tõsteabinõude käsitaja isiku kohuste, tehnilisele järelevalvatusel kuuluvate tõsteabinõude töölubade ja järelevalveraamatute väljaandmise korra, tehnilise järelevalvatusel, tõstepruovide, järelevalvatusel tagajärgede ja kaebuste korra, õnnetuste korral tõsteabinõudega tegutsemise jne. kohta.

Kuid kehtivad määrused tööliste elu ja hädaohu seisukorra kaitseks on pärit veel Vene ajast, antud 1913. a. (VSKK 1913 nr. 163, art. 1515.) See Vene kaubandus- ja tööstusministri määrus sisaldab peamiselt üldlauselisi nõudmisi, et ehitused olgu kindlad ja neid tuleb korras hoida, tööruumid, aga ka sisse-, välja-, läbikäigud ja trepid, nii sisesemised kui ka välised, peavad olema küllaldaselt valgustatud loomuliku või kunstliku valgusega, kõik tööruumid olgu küllaldaselt avarad, õhu puhastamiseks peab olema loomulik ventilatsioon ja kui see küllaldane ei ole, siis kunstlik, viimane on sunduslik kui töö juures tekivad tervisele kahjulikud gaasid, aurud või tolm, tööruumides peab olema tarvilik temperatuur, põrandad, trepid, platsid tuleb korras ja tasased hoida, rõdul, sildadel, käikudel, platvormidel, treppidel ja platsidel olgu käsipuud või võred, liikuvad trepid hoitagu alati korras; augud, kraavid, reservuaarid maa sees ja teised avaused tööruumides ja tööhoovis tuleb kaitsta käsipuudega või barjääriga, mis ei ole kõrge mitte alla 20 versokit. Seadeldisi, masinaid, instrumente ja teisi tööriistu võib käiku lasta vaid siis, kui nad on täiesti korras, vigastused tuleb kohe parandada. Lõhke-, mürg- ja tervisele kahjulikke aineid tuleb hoida nii, et nad hädaohu ei tekita. Räbalad, paklid, paberijätised ja muu materjal, mida kasutati mehhanismide puhastamiseks, samuti igasugused muud jätised, mis tuleohu seisukohalt kardetavad, tuleb ära koristada. Tööde juhatajad ja meistrid peavad valvama, et tööliste oleksid teadlikud hädaohust, mis seoses nende tööga. Joobnuid ei tohi lasta tööruumidesse, samuti ei või langetõbiseid, krampide, peasegaduse all kannatajaid, kurte, tumme, pimedaid ja teisi füüsiliste vigadega isikuid lasta töödele, mis kuidagi hädaohulikud. Oma töökaaslastele kardetavate haigustega isikuid ei tohi tööle lasta. Ruumides, kus koguneb tervisele kahjulikku gaasi ja tolm, tuleb töölistele anda huulte sidemeid, respiraatoreid ja muid abinõusid, et vältida mürgainete sissehingamist. Söövate ja mürgainetega tööl tuleb töölistel varustada vastava riietusega ja peakattega, märgades ruumes ka vastava jalatõõldega.

Töödeks, kus hele ja ärritav valgus, tuleb töölistele anda kaitseprillid.

Riietumine ja riie hoidmine liikuvate mehhanismide juures on keelatud. Riie hoidmiseks olgu erikoht.

Käitise juhatus peab valvama, et kõiki töid kaevudes, aukudes, gaasijuhtmetes, suitsujuhtmetes, kinnistes kraavides ja muudes süüraastes kohtades, kus võib tekkida lämmatavat, plahvatavat ja mürgaasi, ei alustataks varem, kui need kohad on tuulutatud, ja neid töid tuleb toimetada selleks määratud isiku järelevalvel.

Töölistele tuleb võimaldada enne söömist ja peale tööloppu kätepesemist.

Nii kokkuvõttes Vene 1913. a. määrused, mis praegugi veel kehtivad.

24 aasta jooksul on tööstuse olud muutunud, sellele vastavalt ka töö- ja tervisekaitse ning tehnilised nõudmised.

Juba 1928. a. asuti Eestis uute kaitsetehniliste määruste koostamisele. See töö kestab sotsiaalministeeriumis tänapäevani.

Varema eelnõu järgi kaitsetehnilisteks nõueteks loetakse kõik tehnilised nõuded käitiste hoonete, sisseadete ja töökorra suhtes, mis kindlustavad käitises töötajaid vigastuste ja tervise rikete vastu ettevõttes viibimisel või ettevõtte töö juures.

Määrused käsitaksid nõudeid hoonete ja sisseadete kohta, määrates juba üksikasjalikult tööruumide kõrguse (eelnõus vähemalt 2,5 meetrit), õhuhulga iga üksiku töötaja kohta (10 kantmeetrit õhuruumi), õhupuhatuse (et süsihappugaasi sisaldus õhus ei tõuse üle 0,1% mahu järele), õhupuhatust ei tohi tekitada õhuvoole, mille kiirus tõuseb üle 1,5 meetri sekundis, õhuvahetus tunnis peab olema vähemalt 30 kantmeetrit iga ruumis töötava isiku kohta jne.

Kinnises tööruumis, arvates kuni 2 meetri kõrguseni põrandalt või tööplatvormilt, peab olema alaline ühtlane temperatuur, mis ei tohi olla vähem kui +14° C ja mitte kõrgem kui +25° C. Relatiivne niiskuse sisaldavus temperatuuri juures kuni +20° C ei tohi tõusta üle 85% ja temperatuuri juures +20° kuni +25° C üle 65% jne.

Kõigis tööruumides peab olema iga töötaja kohta vähemalt 2 ruutmeetrit vaba põrandapinda, kusjuures töökohad peavad asetsema üksteisest vähemalt 0,80 meetri kaugusel.

Määruste kava sisaldab ka teisi nõudeid tööruumide läbikäikude, uste, akende, treppide, töömasinate jne. kohta, tulekahjude ja õnnetuste ärahoidmiseks.

Tervishoiunõudeist võiks veel märkida, et iga 10 töötaja kohta peab olema vähemalt üks süljekauss; ettevõttes, kus kuni 20 töötajat, olgu riietumiseks koht, kus üle 20 tööliste — riietusruum. Tööruumides peab olema alati kinnistes nõudes paraja temperatuuriga joogikõlbulikku puhast vett, pesemisruum, kus vähemalt iga 10 töötaja peale üks koht seebi, puhta vee ja kuivatusaabinõuga.

Välitööde kohta on erinõuded.

Määruste eelnõu on kaunis üksikasjalik ja täielik:

Eelnõu ise ei ole lõplik, vaid tema kallal, nagu kuuleme, töötatakse.

Misugused on need takistused, mis seda tööd nii pikale venitavad, meie ei tea.

Peame aga tunnistama, et nende määruste kehtimapanek on tarvilik. Enne tuleks aga tööliskojal võimaldada seisukoha võtmist.

Lõpuks olgu tähendatud, et peale tööinspektsiooni seaduses ettenähtud tööinspektorite teostavad tööstuskäitistes tehnilist järelevalvet ka tööstuse seaduses ettenähtud majandusministeeriumi tööstusinspektoriid, kes muuseas peavad nõudma tööstuse hoonete, ehituste ja seadiste juures ohtupõhjustava seisukorra kõrvaldamist, samuti teostavad tarbekorral aurukatelde ja teiste ohtlikkude seadiste proovimist.

23. dets. 1935. a. antud Eesti Rahvusliku Jõukomitee seaduse (RT — 4, 1936) järgi kuuluvad jõukomitee järelevalvele aurukatlad, tõsteabinõud (kraanad, talid, tõstetoolid), aurukogujad, elektriseadised ja -ehitised (ka kaevandustööde maa-alused seadised), — seaduses üksikasjaliselt loeteldud suuruses, veejõuseadised võimega üle 50 hobusejõu, tööstuslikud ja põllumajandustööstuslikud sisemise põlemisega jõumasinad

võimega üle 20 hobusejõu, ohtlikud seadised, mis vabariigi valitsuse otsusega määratakse jõukomitee järelevalvele.

Määrusi nende seadiste korraldamiseks ja julgeoleku kindlustamiseks nendega töötamisel annab majandusminister.

Jõukomiteest peale teiste võtavad osa ka inseneridekoja, kaubandus-tööstuskoja ja põllutöökoja esindajad.

Jõukomiteel on oma ülesannete teostamiseks vajalikud ametnikud (insenerid jne.).

Tööstusliku töö seaduse § 489 põhjal on Tööliste Kindlustusühisusel, kus toimub tööliste õnnetuste vastu kindlustamine, õigus õnnetusjuhtumite ärahoidmiseks käitistele; kes kuuluvad ühisuse alla, anda sundmäärusi ja nende mittetäitmise eest karistada (rahatrahviga).

Loodame, et uute kaitsetehniliste määruste kehtimapanek juba lähemas tulevikus sünnib.

L. J.

Tööliskoja ettepanekud tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse muutmiseks

§ 1 „... ja kus on vähemalt 10 töölisi...“ Viimane lõige kustutada.

§ 3. Tööandjaks käesoleva seaduse mõttes loetakse käitise varade valdajat või valdajaid või nende poolt määratud käitise vastutavat juhatajat.

Kui aga käitise valdajaks on kaasomanikud, siis kõik need.

Tööliseks käesoleva seaduse mõttes loetakse kõik töölised, vaatamata sellele, kas nad töötavad käitises töö- või õpelepingu alusel.

§ 6. Käitistes, kus töötab 10 kuni 100 töölisi, asendab töölisvanem töölisnõukogu.

§ 7 p. 1 kustutada.

P. 4 palgatarifide tükitööhinnakirjade, preemiade ja kõigi käitise tööliskonda puutuvate korralduste koostamisel esinemine tööliskonna huvide kaitsjana.

P. 7 käitislepingute sõlmimine tööandjaga käitise tööliskonna nimel.

§ 8 II lõige. Igas veerandaastas kord, kui töölisnõukogu ei nõua seda tihemini, on tööandja kohustatud andma töölisnõukogule kirjaliku ülevaate.

§ 9 kustutada sõna „massiliselt“.

§ 11 lisandada „Aastase tähtaaja möödumisel jäävad nõukogu liikmed ame-

tisse edasi, kui selleks ajaks uusi valimisi pole teostunud, ja nimelt nende teostamiseni“.

§ 13. Valitavad on kõik käitise töölised, kes kuuluvad Eesti kodakondsusesse, kel on valimisõigus kohaliku omavalitsuse valimisel ja kes on valimispäeval vanemad kui 20 aastat ning töötanud samas käitises vähemalt kuus kuud ja vähemalt üks aasta samas tööharus.

§ 16. Töölisnõukogu liikmed ja nende asetäitjad loetakse valituks lihthäälteenamusega saadud häälte järjekorras, kusjuures vähem häält saanud kandidaadid jäävad nõukogu liikmete või töölisvanema asetäitjaks. Ühesuguse häälte arvu juures otsustab liisk.

§ 17 II lõige „... peab olema kandidaatide nimekirjale alla kirjutanud vähemalt 5 ja töölisnõukogu valimisel vähemalt 25 sama käitise hääleõiguslikku töölisi.“

§ 19 II lõige kustutada, alates „Tööandjal või ta esindajal... kuni lõike lõpuni.“

§ 21 kustutada „kui leidsid aset järelevalimised, siis järelevalimiste lõpupäevast“.

Lisandada: „Kinnitamiseks esitamist ei ole vaja, kui valimiskoosolek oli kokku kutsutud tööinspektori poolt või kui valimisel viibis tööinspektor või tema esindaja“.

§ 30 teine lõige kustutada.

III lõige „Nõukogu koosolekuile võib tööandja või ta esindaja ilmuda tarvilike seletuste andmiseks ja saamiseks, kuid lahkub pärast seda koosolekult.“

§ 31. Töölisnõukogu koosolekuid peetakse väljaspool tööaega, kuid neid võib pidada ka tööajal, kui töölisnõukogu leiab selle olevat tarviliku ja sellega teatab tööandjale. Viimasel juhul tööandja ei ole õigustatud koosolekul olnud töölisnõukogu liikmete palgast toimetama mahaarvamisi.

§ 34 II lõige. — Töölisnõukogule, selle liikmeile ja töölisvanemale on lubatud panna välja käitises teadaandeid või üleskutseid. Kui tööandja ei ole selle ülespanemisega nõus, kannab ta asja ette tööinspektorile otsutamiseks.

§ 37. Töölisnõukogu, töölisvanema ja valimiskomisjoni asjaajamisega seotud ja kõik nende kantselei kulud kannab tööandja ja võimaldab tarbekorral kantseleitööde tegemise oma tööjõu ja materjaliga.

Kui käitises töötab vähemalt sada üks töolist, on tööandja kohustatud andma käitise läheduses ja töölisnõukogule ning töolistele vastuvõetavas kohas tarviliku, tööandja poolt korrashoiitava ruumi, vajaliku sisustusega töölisnõukogu koosolekute ja kõnetundide jaoks ning jooksvate asjade ajamiseks.

§ 39 p. 1 käesoleva seaduse § 11 tähendatud aja möödumisel.

P. 3. Töolistele töölepingu seaduses § 18 p. 2, 4 ja 6 tähendatud juhtudel, kuid süiski ainult kohtu otsuse põhjal.

P. 4 kustutada „või selle osa“ ja „kus töötab nõukogu liige või töölisvanem“.

P. 5 kustutada.

P. 7 kustutada.

§ 43 kustutada „tööandja või“.

II lõige kustutada.

III lõige „Üldkogu koosolekule võib tööandja või ta esindaja...“.

§ 44. Käitises, kus ei ole töölisnõukogu või töölisvanemat või avatavates

käitistes kutsub kokku tööinspektor töolistele üldkogu koosoleku kahe kuu jooksul, arvates käesoleva seaduse muudatuse kehtima hakkamisest või käitise avamisest töölisvanema või töölisnõukogu valimiseks. Ei tule seesugusel korral töölisnõukogu või töölisvanema valimised toime, kutsub tööinspektor kokku iga aasta uue koosoleku samal otstarbel, kuni valimiste teostumiseni.

Tööinspektori ülesandeks on hoolitseda, ei igas käitises, mis allub käesolevale seadusele, valitaks töölisnõukogu või töölisvanem käesolevas seaduses tähendatud korras.

Kui nõuab üks kümnendik käitise hääleõiguslikest töolistest, mitte aga vähem kui viis töolist, kirjalikult töolistele üldkogu koosoleku kokkukutsumist töölisvanema või töölisnõukogu valimiseks, kutsub tööinspektor kahe nädala jooksul, arvates seesuguse nõude esitamise, kokku vastava koosoleku.

§ 46. Kui üldkogu jääb pidamata vähese osavõtjate arvu tõttu, siis kutsutakse kokku teine koosolek sama päevakorraga ja samade küsimuste otsustamiseks mitte varem kui poole tunni pärast, mis on otsusevõimeline igasuguse koosolijate arvu juures.

Koosoleku päevakorral peab olema tähendatud, millal peetakse järgnev koosolek.

§ 48. Üldkogu koosolekut võidakse pidada ka tööajal ja väljaspool käitise ruume. Tööandja on kohustatud andma koosolekuks vajalikud ruumid ja võimaldama töolistele koosolekust osa võtta.

§§ 56, 57 ja 58 kustutada.

§ 59 lõpposa kustutada alates, „arvatud välja juhud“.

§ 60. Paragrahv 39 on kehtiv ka valimiskomisjoni liikmete ja töölisvanema või töölisnõukogu liikmete kandidaatide kohta, kuni nende ülesannete teostamiseni või kuni valimiste teostumiseni.

Sama seadust täiendatakse § 8¹-ga ja § 38¹-ga.

§ 8¹. Töölisnõukogu liikmel ja töölisvanemal on lubatud oma ametiülesannete täitmisel viibida ja liikuda igal ajal ja igal pool käitise territooriumil, ilma et ametiasjade ajamisega seotud

aja eest võiks teostada palgast maha-arvamisi.

§ 38¹. Valimiskomisjoni liikmed saavad oma ülesannete teostamise ajal tasu § 38 tähendatud alustel ja pooles suuruses.

II

Käesolev seaduse muudatus hakkab kehtima avaldamisega.

Tööliskoja ettepaneku põhjendused ilmuvad järgmises numbris.

Töölise ühistegelise organiseerimine algamas

Tööliskoja juhatus otsustas oma koosolekul 30. jaanuaril asuda elukalliduse vastu võitlemiseks ühistegevuse selgitamisele ja organiseerimisele tööliste keskel.

Selleks on moodustatud ühistegevuse toimikond, kuhu kuuluvad koja liikmed Blauart, Kaasik, Küisel, Pihlak, Tihanov ja on astunud kontakti ühistegeliste keskasutustega.

Praegu on tööliste ühistegevus Eestis hoopis nõrk ja arenematu. Eesti töölised pole võtnud eeskju oma naabritest Soomes, Rootsis ja mujal, kus kutseühingulise tegevuse kõrval püüavad töölised parandada ka oma majanduslikku olukorda tarvitajateühingute kaudu.

Miks kujunesid asjad nii? Miks on mujal loodud võimsad ja rikkad tööliste ühistegelised organisatsioonid, mis suuresti mõjutavad hindade kujunemist ja mille äritegevuse kasud jäävad organisatsiooni peremeeste — tarvitajate, eeskätt tööliste kasutada — meil aga on see töö seniajani teostamata.

Süüdi on nähtavasti teatud lootusetus, ül-

dine passiivsus, mis veel hiljuti valitses Eesti tööliiskonna hulgas. On ju elavam huvi kutseühingute vastu alles viimaste aastate saavutus. Oli liiga levinud vaade, et majandusliku võitlusega ei saavutata nimetamisväärseid tulemusi.

Ühistegevuse mõte on meil töölistel alles uudne. Kõigile ei ole selge ühistegelise organiseerimise kasu. Tarvitajate ühingud on tihtipeale väga kitsa liikmeskonnaga; nad jäävad rahvale võõraks ja needki, kes liikmeks on astunud, ei ela võib-olla ühingu edule kaasa, vaid jäävad sellest eemale.

Sellele peab tulema lõpp. Teadlikumad töölised, kes olid seni ühistegelisel organiseerimata, peaksid juba praegu astuma tarvitajateühingu liikmeks. Nad ei tarvitse oodata, kuidas areneb ühistegevuse selgitustöö ja kui palju suudavad ja tahavad selleks kaasa aidata ühistegelised keskasutused. Kellel on asi praegugi selge — see astugu ligema ühiskaupluse kaudu tarvitajateühingu liikmeks ja värbigu ühistegelasteks oma naabreid ja selt-simehi käitisest ja kutseühingust.

Narva Kreenholmi käitise töölisnõukogu.

Istuvad vasakult: sekretär V. Makavei, E. Narsaksey, esimees A. Anijago, A. Laanemets, abiesimees V. Mölder, seisavad vasakult: E. Post, A. Treiberg, M. Kalvi, O. Rant, V. Jääger.

Tööliskoja seisukohti haiguskindlustuseaduse eelnõu kohta

Haiguskindlustuse seaduse uue eelnõu kohta, milline on avaldatud „Töö ja Tervises“ nr. 11 m. a. on Tööliskoda esitanud järgmised ettepanekud ja põhjendused.

Haiguskindlustuse õiguse ulatus tuleks määratleda järgnevalt:

„§ 4. Haiguskindlustus on sunduslik kõigile töövõtjale, kodutöölisile ja käitisabilistele.

Käesolevas seaduses mõistetakse:

a) töövõtjatena isikuid, kes käitises töötavad töölepingu alusel;

b) kodutöölisena isikuid, kes pidamata ise käitist ja väljaspool tööandja käitist töötlevad ja valmistavad sellele saadusi ja tooteid, olgugi hankevõtja kaudu;

c) käitisabilistena (platsirentnikena) isikud, kes olemata tööandjaga töölepinglikus suhtes, töötavad tööandjale kuuluvast töökohast, kui töö vastab käitise üldisele sihile, olgugi hankevõtja kaudu.

Käitise all mõistetakse käesolevas seaduses töövõtja-seondumist tööandja alatiste sihtide teenistusse.

Tööandja mõiste käesolevas seaduses määratakse tööandja mõistega tööliste töölepingu seaduses.“

Haiguskindlustuse õiguse ulatuse määritlus on põhjapaneva tähtsusega terves eelnõus. Selles määritluses võib tunduda ehamäärane vaid hankevõtjate allumise küsimus haiguskindlustusele. Tegelikult hankevõtjad allugu haiguskindlustusele sedavõrd, kuivõrd nad ise vastavad pp a, b ja c eeskirjadele.

Haiguskindlustus peaks loienema ka mere-meestele, välja arvatud ligisõidu ja kaugesõidu laevade meeskonnad, siiski peaksid aga olema kindlustatud ka ligisõidu linilaevade meeskonnad.

Haiguskindlustusele peaksid alluma ka põllumajanduslikes käitises töötajad. Nende erandamine haiguskindlustuse alt pole milligagi põhjendatud. Põllutöölise haiguskindlustuse küsimuses jaatavale seisukohale on asunud ka Rahvusvaheline Tööbüroo.

Tööandja leibkonnaliikmed peaksid alluma haiguskindlustusele üldises korras, kui nad vastavad § 4 sätetele. Juhutöölise, n. sadamatöölise, haiguskindlustuse küsimus tuleb lahendada kiires korras erimäärusega.

Vabatahtlikult kindlustuskassade liikmeks astumise võimalust tuleks püüda, et kindlustuskassasid mitte viia ainelistesse raskustesse. Nimelt võiksid kindlustuskassade liikmeiks astuda isikud, kes pole ületanud 50. eluaastat. Erand võiks ses suhtes olla tehtud ainult neile, kes varem on olnud vähemalt 10 aastat kindlustuskassade liikmed, nende liikmeksastumise vanusmäärana võiks tõsta 56 eluaastani. Igal juhul peaksid aga vabatahtlikult kindlustuskassade liikmeks astujad täitma enne teatavaid kohustusi kindlustuskassa vastu, enne kui nad saavad õiguse sammete haiguskindlustuskassast. Selleks peaksid vabataht-

likult kindlustuskassa liikmeks astujad ette tasuma kolme kuu maksu, kuna need vabatahtlikult kindlustuskassa liikmeks astujad, kes varem on olnud kindlustuskassa liikmed, n. hooajatöölised, kes hooaja lõppedes välja langevad kindlustuskassa alt, maksavad ette ühe kuu maksu.

Õigus sammetele kindlustuskassast on seondatud tööleasumise või töölt lahkumise ajaga. Seepärast peab seaduses täpselt määritlema, mida mõista tööleasumise või töölt lahkumise aja all. Siin tuleb aluseks võtta selle õigusliku suhte tekkimise või lõppemise aeg, millest on tingitud isiku allumine haiguskindlustusele.

Kui võtta aluseks tööleasumise või töölt lahkumise faktilist momenti, siis ei ole see sageli üldse mitte kindlaks tehtav ja oleneb pealegi sageli tööandja meelevaldust.

Kassa liikme perekonnaliige peab arvutama abisaajaks kindlustuskassast 1 kuu möödumisel, arvates päevast, millal tema kohta antud teated on jõudnud kindlustuskassasse, peale vastsiindunud laste, kes arvatakse abiõiguslikeks sündimisest peale. Kuid abiõiguslikeks tuleb lugeda siiski vaid need perekonnaliikmed, kellel ei ole iseseisvat sissetulekut, või tulutoovat varandust, et mitte koormata kindlustuskassat sammete andmisega isikuile, kel pole seks mingit vajadust, näiteks rikkad juhutöölised (taluperemehest metsatöölised jne.).

Sammeid kindlustuskassast peaks saama 26 nädala jooksul aastas. Siin ei tule aluseks võtta mitte kalendri-aastas, sest see viib harilikult ebahaigete eelistamisele, kes arvavad heaks haigestuda aasta teisel poolel. Haigekassa sammed antagu kassa liikmetele tasuta, ainult kassa liikmete perekonnaliikmetele võib panna kindlustuskassa erakorraliste raskuste juures teatava protsendi sammete tasumise kohustuse, kusjuures see protsent ei võiks tõusta üle 20.

Kõik kindlustuskassade liikmed peaksid kuuluma sundkindlustusele õnnetusjuhtumite vastu. Tööst tingitud õnnetusjuhtumite läbi tekkinud haiguste puhul, kusjuures on tähtsusetu, millal see haigus tekkis ja kui suur oli vaheaeg haiguse ja õnnetusjuhtumi vahel, peab tasuma kindlustusühing kindlustuskassale haigusabiraha jooksvalt iga kuu kuni ravimise lõppemiseni, samuti ka arstimiskulud. Senised ehamäärused praktikas, kus kindlustuskassad on oma kulul ravinud õnnetusist tingitud haigusi, peaksid kaduma.

Kindlustuskassa sammed peaksid ulatuma ka sünnitusabile kodus ja sünnitusasutustes.

Kindlustuskassa liikme ajutisel viibimisel teise kindlustuskassa piirkonnas on kassa liige õigustatud saama sammeid viibimiskoha kindlustuskassa normide kohaselt.

Kindlustuskassa maksu arvestamisel tuleb võtta arvesse kõiki võimalikke tasusid, ka naturaatasusid, milliste hinnad kinnitusalamedid määravad kindlaks ette üheks aastaks.

Kindlustuskassa maksu alamääraks võiks olla maks kindlustusameti poolt määratud keskmiselt lihttöölise tasult iga kalendri tööpäeva eest. Alamäär tuleb maksa ka säärast sündkindlustatuilt, kelle töötasu suurust on raske kindlaks määrata, näit. kodutöölised, käitisabilised.

Kindlustuskassade korraldusküsimuses on Tööliskoda asunud eitavale seisukohale asjade valitseja instituudi suhtes. Haigekassade senine korraldus on nüüdanud, et nad on küllalt võimelised oma ülesande täitmiseks, seepärast pole vaja seaduses läbi viia selliseid muudatusi, mis kaotavad tööliste omavalitsuse kindlustuskassades. Selle põhimõtte vastu ei ole meil seni vaieldud ja see vastab ka tööliste demokraatlikele harjumustele. Samadel põhjustel ei ole ka mitte vajaline sotsiaalministriile erakordselt suurte võimupiiride andmine, vaid kindlustuskassade järelevalve alugu esijoones kindlustusametitele. Ei ole ka mitte vajaline tööandjate esindajate sissetoimine kindlustuskassade organitesse. Pealegi praeguste töötingimuste juures, arvestades tööandjate suurt mõjuvõimu ja sageli esinevat töösurvet, kujuneks nende esinduse tähendus määravaks. Teatav esindus võiks olla

tööandjatel vaid kindlustuskassa revisjonikomisjonis.

Ringkondlike kassade kõrval võiksid jääda püsima ka senised elujõulised haigekassad, n. vabrikukassad. Elu ise näitab, kas nad on edaspidiselt elujõulised või mitte. Pealegi tekitaks nende kassade likvideerimisele asumine asjatuid arusaamatusi. Seepärast peaks kogu selle küsimuse lahendama edaspidine elu ise.

Kogu kindlustuskassade korraldusele peab jääma aluseks kindlustuskassade põhikirj.

Mis puutub haiguskindlustuse reformi teostamisse, siis ei peaks selle tähtaeg olema mitte lüga liihake, vaid ulatuma vähemalt 12-le kuule, arvestades selle reformi ulatuslikkust.

Nende põhimõteteliste seisukohtade kõrval Tööliskoda on esitanud veel rea tehnilist ja redaktsioonilist laadi parandusi. Nende läbiminekul ei tarvitse karta haiguskindlustuskorralduse halvenemist. Olukord halveneb aga erakordselt siis, kui läbi lähevad töösturite ja mõningate kodade taotlused, milliseid eelmises numbris käsitlesime. Et seda vältida, tuleb töölistel ja töölisasutustel olla teravalt valvel.

I.R.

Palkade probleem trükitööstuses

A. OFFENBACH.

Trükitööstus kannatab suurelt palkade ebaütluse all. Kui vaadelda palgamäärasid üksikutes käitistes ja linnades, siis võib üldises nivoos märgata küllalt suurt erinevust. Sellase nivoo kujundajaiks olid mitmesugused tegurid. Peamiste teguritena võib märkida järgmist:

- 1) Tööturul valitsevat töötute kaadri rohkust,
- 2) Töövõtjate vähest organiseerumist ja
- 3) Tööandjate ägedat konkurentsi trükitööde turul.

Teatavasti valitses kriis trükitööstuseski. Tellijad jäi väheseks, kuna ärid muutusid tellimiste andmisel tagasihoidlikuks. Eriti valusasti hakkas kriis tunduma 1931. aastast peale.

Töövõtjad sealjuures olid pärast ebaõnnestunud ülemaalist streiki 1928. aastal desorganiseeritud. Linnades asuvad organisatsioonid ei suutnud enam liikmeid kinni hoida, kuna kaotatud streigi psühholoogiline mõju ulatus kõikjale. 1931. a. olid vastavad organisatsioonid kaotanud peagu $\frac{2}{3}$ oma liikmeid. Desorganiseeritud trükitööliskond, kannatades sealjuures tööpuudust, osutus tööandjate ees abituks. Tööandjad võisid kirjutada ette palku, milliseid nad ise tahtsid.

Edasi aga hakkas lokkama võistlus üksikute käitiste vahel. Trükitööde juures on palgal määrav tähtsus. Sellest kujuneb ka trükitöö hind. Seepärast oli võistluse mõttes iga käitis huvitatud võimalikult väiksemast palga osatähtsusest trükitöö hinnas. Kuna tööturul oli küllalt vabu töökäsi, siis võidi neid palgata veel vähema tasu eest kui seni makseti, ning seetõttu palkade üldine keskmine järjest langes.

Huvitav näht oli seegi, et ajal, kus tööturul valitses tellimiste puudus, hakkas järjest juure si-

gima pisitrükitokodasid. Seda võib seletada järgmiselt: paljud töötuks jäänud ettevõtlikud trükitöölised katsusid enda riisikol oma kutsealal edasi töötada. Hangiti vastavad summad pisiettevõtte käimapanemiseks, mõnel juhul kasutati ka kellegi rahamehe abi ning ettevõtte võidi avada.

Pisitrükitokojate sissetulek muretses mõnel suuremalt trükitokojalt, kes kriisi tõttu või uuenduste läbiviimise eesmärgil realiseeris vanu kirjasid ja masinaid. Säärane pisitrükitokoda võis hakata vabalt konkureerima teiste suuremate trükitokodadega, kuna trükitöö hinna madaluse eest hooldisid tegurid, nagu piiratud palk (tükitöö või tunnitöö alusel), vähesed äri- ja amortisatsiooni kulud. Kriisi ajal võime märgata pisitrükitokodade arvu kasvu eriti Tallinnas.

Kasutada olevate andmete põhjal võiksime tuua ülevaate palkade ebaütluse kohta üksikute kutsealiikide järgi:

Tallinnas oli käsiladujate palgaks soliidsemais trükitokodades nädalas 14 kuni 29 krooni. Masinaladujail 19—35, trükkijail 16—30 (ainult offset- ja rotatsioonitrükkijail olid palgad üksikuis kohtades kõrgemad), litograafidel 18—28 krooni (mõnedes trükitokodades ka rohkem), tsinkograafidel 18—30 krooni.

Selle ülevaate juures puuduvad väiksemas trükitokodades maksetud palgad ladujaile kui ka trükkijaile, sest nende kohta on võimatu tuua täpseid andmeid.

Tartu kohta on järgmised andmed:

Käsiladujate palgaks nädalas oli 12—20, masinaladujail 17—27, trükkijail 16—24, rotatsioonitrükkijail 24—35, litograafidel 20—35, tsinkograafidel 16—27 krooni.

Viljandis said käsiladudajad nädalas 13—18,75 krooni, masinaladudajad 16—22, trükkijad 15,50—18 krooni.

Võrus oli käsiladudajate palgaks nädalas 12—18 krooni, trükkijail 15 krooni.

Olgu lõppeks toodud ka Narva palgad, mis osutuvad madalaimaks. Nii said käsiladudajad nädalas 9—22, trükkijad 10—13, abitöölised 9 krooni.

Nagu näeme, ei ole kusagil linnas ühtlast palgareedit. Tööd tasutakse nii, kuidas keegi on suutnud endale palka välja kaubelda ja ettevõtja võib igal ajal kõrgemapalgalise asendada madalamapalgalisega.

Tööandjad on viimasel ajal isegi aru saanud, et sellases võidujooksus palgade alandamise suunas kaugele ei jõuta. Selles on järgmised hädahud:

1) Kvalifitseeritud töö tasumine muutub seevõrra madalaks, et keegi ei tahagi põhjalikult omandada trükitöölise kutset.

2) Kasutades madalapalgalisi võivad pisitrükkijad edukalt konkureerida suurte trükkikodadega tellimishinna alandamise suunas.

3) Üldine trükitööde väärtuse tase kistakse alla ja halvendatakse tellija maitset.

4) Trükkijad ei või muutuda võistlusvõimeliseks välismaaga võrreldes, kuna trükitööde taseme langemisega osutub tarbetuks trükkikodade täiendamine tehniliste uuendustega.

Seepärast on ka arusaadav, miks tööandjad on huvitatud palgade taseme stabiliseerimisest teatud niivoole ja on selles suunas ka oma tegevust arendanud. Soliidsemad trükkijad on liitunud vastavasse ühingusse. Trükkikodades vanaks muutunud materjali ja masinaid ei müüda, vaid selleks on asutatud eriline fond ühingu juures, mille arvel ostetakse need masinad ja kirjad ning hävitatakse. Samuti kasvab ka ettevõtjate keskel surve pisitrükkikodade omanike vastu, et viimased tõstaksid oma töötajate palku.

Siiski ei ole ettevõtjad suutnud kõiki neid püüdeid realiseerida, kuna nende keskel ühes või teises küsimuses valitsevad lahkuminekud. Samuti ei ole kõik ettevõtted koondunud vastavate keskuste ümber, milliseid on kaks — Tallinnas ja Tartus.

Trükitöölised on mitmel puhul esinenud organisatsiooni kaudu vastavate märgukirjadega tööandjale, juhtides tähelepanu trükitööstust ähvardavale hädahülele. Ühtlasi sellega trükitööliskond on asunud pärast kaotatud streiki oma ridu korraldama. Juba 1934. aastast peale algas trükitöölise koondumine organisatsiooni ümber ja see kestab veel tänini. Tõukejõuks uueks organiseerimiseks olid muidugi ülaltoodud näited palkadest ja töötingimustest ning trükitöölise õiguseta olukord tööandjate rinde ees. Trükitöölised lootsid, et organiseerimise kaudu neil õnnestub saavutada kõiki töötingimusi määrav kollektiivleping. Kuna ka tööandjad olid juba arusaamisele jõudnud, et se-

nine suund tuleks muuta, siis ühtsidsid siin nüühisti töövõtjate kui ka tööandjate seisukohad. Kuid ühtvaid seisukohad läksid lahku palgade kõrguse määrades, samuti ka kollektiivlepingu küsimuses. Mis puutub kollektiivlepingusse, siis näeksid nad meeleldi kirjutamata seadust, n.-õ. gentemens agreement, millest siis ka võimalust mööda kinni peetakse. Andes trükitöölisele kollektiivlepingu, kardavad ettevõtjad, et trükitööliskond võib muutuda liig tugevaks ja neile endile edaspidi sees töös saada raskuseks.

Trükitöölised ongi kõik teinud, et oma jõudu suurendada. Tööliskonna nõudmistele annab kaalu ainuüksi organisatsioon. Seepärast on ka trükitöölised oma organisatsiooni kõvendanud ja saavutunud peagu taseme, mis valitses enne suurt streiki 1928. aastal. Praegu koondab vastav keskus — Eesti Trükitööliste Liit — ligi 800 liiget kvalifitseeritud trükitöölistest.

Siin tõusis ootamatu takistusena Töötülide Lahendamise Seaduse, mille juures võeti põhimõtteks, et kõik töötüdid sotsiaalministri määramisel lähevad vastavasse komisjoni, kuna ametiühingule tehti suuri raskusi tööliskonna nõudmistele esindamisel ja kaitsmisel.

Sellest ajast peale osutus võimatuks üles tõsta üleriiklikus ulatuses palga- ja töötingimuste parandamise küsimust. Iga käitis pidi iseseisvalt valima vastavad volinikud ja iga töötüli arutati komisjonis iseseisvalt.

Nii näeme, et tekkinud raskuste pärast jäi ära üleriiklik palgade korraldamise aktsioon. Siiski asuti seda teostama üksikkäitiste kaudu. Üksikud käitised tõstsidki palku mitmel põhjusel. Esitaks tööturul kriisi möödumisel tekkis vabade töökäte vähesus, teiseks, ettevõtted tõotasid suurema läbikäiguga. Aga siingi ei allunud kõik trükkijad palgatõstmistele, vaid ainult need, kus trükitööliskond oli võimeline oma käitise piirides küllalt jõuliselt esinema. See tõendab veel kord, et üksikkäitise viisi algatatud palgavõitlus ei anna mingit olukorra lahendust ja on juhuslik. Mis kasu on üldise trükitööstuse nivoo tervendamisel sellest, et „Postimees“ või „Ilutrükk“ on 10 protsendi võrra palka tõstnud, kui trükkijad, kus maksetakse väga madalat palka, jääb ikkagi endiste normide juure. Ainult „käärid“ suurenevad ühe ja teise trükkijoga suhtes ja seda tuleb ikkagi pärast parandada ja lappida. Kõik trükitööstuses esile kerkinud tülid suuremais trükkikodades lõppesid vastastikuse kokkuleppe teel.

Ellukallidus on aga seevõrra tõusnud, et ka see näilik palgakõrgendus ei suuda katta vahet, mis tekkis endise ja kõrgendatud palga nominaalväärtuses.

Seepärast jääb trükitöölistel ikkagi püüdeks jätkata üldise, kõrgendatud palgade nivoo taotlust ja selleks nõuda takistava Töötülide Lahendamise Seaduse vastavat muutmist. Sellekohase märgukirja ongi organiseeritud trükitööliskond saatnud sotsiaalministrile.

Töölisbüdzeti uurimus ettevalmistusel

Elmises numbris oli selgitatud tööliste büdzetilise uurimuse eesmärk ja selle teostamise viis.

Ettevalmistustööd on vahepeal arenenud ja nüüd on juba asutud nende perekondade

otsimisele, kes on nõus hakkama uurimuse „korrespondentideks“, s. o. märkima ühe aasta jooksul oma sissetulekud-väljaminekud selle jaoks trükitud vihikusse.

Ligemate nädalate jooksul käivad uurimuse

instruktorid töölise kodudes, värbides sellele tööle. Loodetavasti suhtuvad töölised asjasse teadlikult ja vastutulelikult. Uurimus korraldatakse ju nende endi huvides, et tööandjate käest saadud andmete asemele tekiks tüüelikum pilt töölise olukorrast, millega töölised saaksid põhjendada oma nõudmisi kogu rahva silmis.

Korrespondendi töö ei ole kuigi raske — see nõuab umbes 5 min. päeva jooksul. Varsti muutub see harjumuseks ega tee mingit vaeva. Instruktorid annavad korrespondentidele tarvilised seletused ja abistavad neid tarbekorral ka edaspidi. Korrespondent ei tarvitse karta, et tema andmed avaldatakse tema nime all: nimi hoitakse saladuses, nii et see on teada ainult vastavale instruktorile ja uurimuse peakorraldajale. Andmed avaldatakse mitte korrespondendi nime, vaid uurimuse peakorraldaja poolt pandud numbri all. Nagu juba kirjutasime, maksetakse neile, kelle töö osutub kõige täpsemaks ja puhtamaks, preemiat kuni 100 krooni.

Kuna instruktorid saavad värbamiseks kü-

lastada loomulikult ainult osa perekondi, palume neid, kes on asjast huvitatud, enmast üles anda oma käitise töölisvanemale või valijasmehle — edasiteatamiseks Tööliskojale. Võib pöörduda ka otsekohe Tööliskoja nõuniku poole. (Väljaspool Tallinna tuleb pöörduda haigekassade poole.)

E. Statistika Keskbüroo palub meid teada töölisvanematele, et tema loodab nende kaasabile instruktoritele värbimiskäikude juures. Hea oleks nimelt, kui töölisvanemad nõustuksid instruktooreid saatma nende käikude ajal. Ka muidu peaksid töölisvanemad, kui teadlikumad töölised, oma käitistes selgitama uurimuse tähtsust töölisele, otsima sobivamad inimesed välja nende ülesandmiseks Tööliskojale (või väljaspool Tallinna — haigekassadele).

Ülesandmise juures tuleb märkida: nimi, aadress, tööala, käitis, perekonna suurus ja umbkaudne kuuteenistus perekonna kohta.

Lõpuks täname neid töölisvanemaid ja valijasmehi, kes on uurimuse kordaminekuks seni juba kaasa aidanud.

Raudtee liinitöölise esmajärgulisi soove tööliskoja kaudu

A. Saul.

1) Priiveo määruse muutmise.

Raudteeelased soovivad endise, veel kuni 1933. a. lõpuni kehtinud priiveo määruse uuesti kehtimapanekut.

Tähendatud priiveomääruse põhjal oli võimaldatud raudtee kutseorganisatsioonide juhatustel ja töölisnõukogu liikmeil piiramata arvul maksuta sõita oma tegevuse rajoonis ametiülesannete täitmiseks. Samuti võimaldati raudtee kutseorganisatsiooni liikmeile ja käitise töölisele ühekorralisi priisoidupileteid kutseorganisatsioonide peakoosolekuile, kongressidele ja töölise üldkogu või erikogu koosolekuile sõitmiseks. Nimetatud määrused muudeti teedeministri poolt 1933. a. lõpul.

Praeguse korra järgi antakse vaid 12 ühekorralist priisoidupiletit iga üksiku organisatsiooni või käitise peale kokku ja arvesse võttes juhatuste või nõukogu koosseisus olevate isikute arvu, langeb igale üksikule ainult 2 kuni 4 ühekordset sõiduvõimalust aasta jooksul. Kuna raudteel liinijaoskondades kui iseseisvates käitistes ulatuvad piirid kuni 200 kilomeetrini, siis on sõiduvõimaluste piiramisega raudtee kutseorganisatsioonide juhatuste liikmeil, samuti ka töölisnõukogude liikmeil äärmiselt raskendatud ja takistatud neile ettenähtud ülesannete ja kohustuste täitmine. On olnud juhtumeid, kus töölisnõukogule on saanud kaebus töölisel ja küsimuse selgitamiseks kutsutakse töölisnõukogu liige kohale, kuid priisoidupiletit puudumisel on see töölisnõukogu liikmel raskendatud. Ei vaja selgitamist, et sellane olukord on ebaloomulik.

2) Haiguskindlustuse määruse muutmise.

A. Riigiametnike ja riigitöölise haigestumise korral maksetakse rahalist toetust esimese haiguskuu jooksul täiel määral ja järgmistele kuudele jooksul $\frac{2}{3}$ palga suuruses. Riigiteenijate, seega ka raudtee liini-kuutöölise suhtes, on ülaltähtendatud määruse osa muudetud. Nimelt tähendatud seaduse § 24. p. 1. ja 2. põhjal maksetakse kuutöölisele teenistuse tasu edasi 26 nädala (kuue kuu) jooksul teenistuskohuste täitmisel saadud viigastuste ja haiguste puhul täiel määral ja muil juhtudel — esimesel kahel haiguskuul täiel määral ja järgmistel kuudel $\frac{2}{3}$ teenistustasust. On täiesti loomulik, et seda soodustust tuleks laiendada ka samu teenistusülesandeid täitvatele raudtee liini-päeva-töölisele.

B. Ühtlasi tuleks võtta muutmisele nimetatud haiguskindlustuse määruse § 15 päeva-töölise suhtes, mille järgi viimastele praegu haiguse korral päevapalga väljaarvutamiseks jagatakse eelmise kuu palk 30 päeva peale ja maksetakse $\frac{1}{30}$ eelneva kuu palgast iga haiguspäeva eest. Praeguse arvutamiseviisiga saavad päevatöölised enamal jaol aineliselt kahju, nii näiteks pühaderohkele kuule järgneval kuul haigestumisel (näit. jaanuaris), kus eelmise kuu palk oli pühade tõttu väike, samuti ka juhul, kui tööline haiguse-eelsel kuul mõnel põhjusel mõned päevad töölt puudunud, sest ka sellega vähenes eelneva kuu teenistus. Küsimuse lahendamiseks jääks soovida, et päevapalgalistele maksetaks eelnevas punktis tähendatud aja kestvusel haigusrahana päevapalk, millega nad tööle on palgatud, iga haigusaja vältel olnud tööpäe-

Robert Koppelmann,

sündinud 1. oktoobril 1896. aastal Alavere vallas „Pikva“ mõisa aidamehe pojana. Hariduse saanud Voose valla ja Märjamaa vene koolis. Kooli lõpetanud, pidi hakkama 14-aastaselt ise endale ülalpidamist otsima, sest oli 1½-aastane, kui isa suri, ja emal oli peale tema toita veel 3 last. 1913. a. astus „Volta“ vabrikusse õpipoisiks, kus töötas kuni vabriku evakueerimiseni. Siirdus 1917. aastal Venemaale, kus töötas Kolpino linna lähedal vendade Trummide lauavabrikuis masinistina kuni 1919. aastani, kust läks masinistiks riigi uute raudteede ehitustele, töötades mitmes kubermangus kuni 1921. aastani, millal viidi üle Moskva raudteevalitsuse peakontori, raudteede materjalide muretsemise tööle. 1922. a. Eestisse tulles töötas „Tselluloosis“, „Markarovi“ ja „Tappa“ lauavabrikuis ja sadamas „Skandinaavia“ kontrollkontoris kontrollöörina. 1926. aastast alates töötab A.-S. A. M. Lutheri käitises.

Töölislükumisest ametiühingu tegelasena osa võtnud 1914. aastast peale. 1928. a. alates A.-S. A. M. Lutheri tööliskoogus, kus 13 korda järgemööda on valitud töölisvanemaks, kaua aastaid olnud tööliskoogu esimeheks.

Tallinna Ühishaigekassa juhatuses olnud 5 aastat, sellest 2 viimast esimehe abi.

Möödunud aasta sügisel valiti Töölistkotta. Töölistkoja revisjonikomisjoni ja töölisvanemate toimkonna esimees, sotsiaalpoliitilise toimkonna abiesimees.

va eest ja kui selle väljaarvutamiseks tarvitada eelneva kuutasu jagamisviisi, tuleks haigus-eelne kuutasu jagada tööle oldud päevade arvuga.

Sellane moodus oligi mõni aasta varem maksev raudteel ja see rahuldab töölistkonda täiel määral.

3) Palkade küsimus.

Praegu on raudtee liinitöödel töötavate päevatöölise palgad meesl. Kr. 1,68—1,76 ja naistel Kr. 1,52—1,60 päevas. On esitatud nõudmine palkade tõstmiseks 25% võrra, kuid senini pole selles mingit pa-

randust ette võetud. Ka 1. dets. 1936. a. jõustunud „Raudteetöölise palkade määrus“ (RT nr. 98 — 1936. a.) ei toonud põhipalkade küsimusse parandust, vaid isegi mõnes osas (Valga liipriimutuse tehase) vähenes mõne kvalifitseeritud töölise põhipalk. Raudtee liinitöölistel puudub võimalus saavutada üldkoosolekul tarvilist kvoorumi töötüli algatamiseks, sest liinitöölised asuvad sadade kilomeetrite ulatuses laiali. Seepärast esitati Töölistkoja poolt ettepanek, et üldkogu otsust võiksid asendada ka töölise allkirjad palganõudmiseks.

Majanduslik ringvaade

Töölise korterite küsimus. Töölistkoja märgukiri üürihindade tõusu asjus tekitas rohkesti elevust ja tõmbas avalikkuse tähelepanu võimatule olukorrale tööliskorterite alal. Kuuldavasti on selle küsimuse uurimiseks moodustatud ministritevaheline komisjon. Kuidas areneb selle komisjoni töö, on teadmata, samuti nagu see, kas tööle tõmmatakse kaasa töölisesindajad. — Eesti Majandusteadlaste Selts korraldas erikoosoleku korteriküsimuse selgitamiseks. Direktor A. Keller arvas, et nõudlikkus korterite vastu on meil vast liiga suur ning et ehitamist tuleks pidurdada. E. T. K. juhataja J. Põdra aga väitis, et töölise heade korteritega varustamine on esmajärguline ülesanne ning esitas kava sellekohase aktsiaseltsi loomiseks. Te-

ma algatus leidis poolehoidu; on siiski karta, et kui see teostub, osutuvad selle aktsiaseltsi korterid töölisele kättesaamatuks — vähemalt seni, kuni püsivad senised ebaloomulikult madalad palgad.

Tollikaotamisega elukalliduse vastu. Vabariigi Valitsus otsustas kaotada tolli välistarvete puuvilja pealt alates 17. veebruarist kuni 31. maini. Arvestatakse kuni 30% hinnalangusega. Apelsinide hind peaks selle järele langema 12—13 sendile. See valitsuse samm on kindlasti väga vajalik, kuna värske puuvilja on organismile kasulik. Kahjuks on töölise ostujõud niivõrd kokkusurutud, et vaevalt ta suudab osta oma lastele kuigi palju „odavaid apelsine“. Töölistkond peab eel-

dama, et puuviljatolide ärakaotamine on vaid esimeseks sammuks elukalliduse vastu võitlemisel.

Erakordne amortisatsioon üheksale tööstusharule. Vastava seaduse põhjal on üheksale tööstusharule lubatud näidata oma bilanssides maksuvabad sisseseadete uuendamise summad tegelikust tarvidusest palju suuremana: nimelt kui sisseeaded on kasutatavad 15 aastat, siis tohivad töösturid koguda selleks raha juba 5 aastaga. Nendest aladest tähtsaim on põlevkivitööstus. Selle ala kasud on nimelt viimastel aastatel tõusnud erakordsele kõrgusele, seda enam, et tööliste palgatõus hoiti ära, Seni pidid töösturid ühe osa oma kasudest tasuma riigile maksude näol, nüüd on erakordse amortisatsiooniga nende maksukohustused tehtud palju väiksemaks. Põhjendus on see, et ettevõtjaid tuleb ergutada tööstuse moderniseerimisele, s. o. edasiviimisele. Teiste riikide kogemused näitavad, et kõige suu-

remaks ergutuseks ettevõtjatele on palkade tõus, mis sunnib neid rohkem mõtlema tööstuse paremale korraldamisele.

Asutakse Eesti elektrifitseerimisele. Eesti elektrifitseerimine, s. o. jõujaamade võrgu väljaehitamine elanikkonna ja tööstuse (kui ka transpordi) varustamiseks odava elektrienergiaga on juba kauemat aega kõne all olnud, ilma et asi nihkuks paigalt. Eriti sõdis elektrifitseerimise vastu Narva kose kallaste omanik — Kreenholm. Nähtavasti kartsid Kreenholmi aktsionärid, et elektrifitseerimise puhul kärbitakse üldsuse huvide nende peremehe-õigused. Nüüd on viimaks vastuseisust hoolimata elektrifitseerimine võetud käsile Rahvusliku Jõukomitee kaudu. Lahitiseks jääb esialgu Narva kose jõujaama väljaehitamise küsimus. Kõne all on praegu teiste jõujaamade ehitamine.

A. Renning.

Ringvaade

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja juhatusel koostatud.

Koja juhatus pidas jaanuaris 1937. a. kaks koosolekut, kus päevakorras oli 30 küsimust ja kus kaaluti koja asjaajamises jooksvaid küsimusi ja koja sotsiaalpoliitilisi algatusi.

Juhatusel sotsiaalpoliitilised algatused.

Pärnu linaaida tööliste olukord.

12. jaan. s. a. Pärnu Tööliste Ühing esitas Sotsiaalministrile märgukirja Pärnu linaaidade tööliste olukorra parandamiseks. Kuna koda leidis, et selles märgukirjas ettetoodud andmed vastavad tõeale, astus koda ka omalt poolt samme ettetoodud puuduste kõrvaldamiseks.

Palgalise puhkeaja küsimusi.

Tööstustööliste palgalise puhkeaja seaduse rakendamisel on tõusnud küsimus, kas palgalise puhkuse aluseks olev tööaasta loetakse katkematuks ka sel juhul, kui tööline oli vallandatud ajutiselt n.-n. tööpuuduse tõttu, puhkuse aasta, s. o. 23. sept. — 23. sept. algul ja lõpul ja kas töölisel vastavalt sellele on õigus saada palgalist puhkust või mitte. Selles küsimuses koda asus jaatavale seisukohale, millega ühines ka Sotsiaalministeeriumi Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse Osakond.

Kursus tööõiguse alal.

Koda pöördus Tallinna Rahvaülikooli Seltsi poole, et Tallinna Rahvaülikooli kavasse võetaks edaspidi ka kursus tööõiguse alalt, mis oleks eriti mõeldud töölisvanemaile. Tallinna Rahvaülikooli Selts asus selles küsimuses põhimõtteliselt jaatavale seisukohale. Et aga veel käesoleval kevadel sellase kursuse korraldamine osutub tehniliselt läbiviimatuks, korraldatakse seesugune kursus k. a. sügisel; enne seda aga võetakse Rahvaülikooli kavasse üksikuid loenguid tööõiguse alalt.

Loengud Riigiringhäälingus.

19. jaan. pöörduti Riigiringhäälingu poole, et võetaks ringhäälingu kavasse loenguid tööliskonda puutuvate küsimuste alalt. Sellekohast soovi on avaldanud rida töölisvanemate koosolekuid. Riigiringhääling asus selles küsimuses jaatavale seisukohale ja juba lähemal ajal saavad seesugused loengud teoks.

Töökaitse seaduste täitmise kindlustus.

Tegelikus elus on kujunenud tavaliseks nähtuseks, et tööandjad sunnivad töölisi loobuma nende õigustatud ja seaduslikest nõudeist töökaitse seaduste rikkumise kõrvaldamiseks ja töölepingu tingimuste täitmiseks vallandamise ähvardusel. Et seesugune olukord asetab üldse küsimusmärgi alla töökaitse seaduste toimivuse, on vajaline tööandja karistamine tööliste vallandamise ähvardusel eeltoodud põhjusil.

Neil kaalutlusil Tööliskoda pöördus märgukirjaga Sotsiaalministri poole, et täiendataks kriminaalseadustikku järgmise §-ga:

„Käitise valdajat või vastutavat juhatajat, kes süüdi selles, et ta ähvardas vallandada või vallandas tööliste põhjusel, et viimane nõudis temaga sõlmitud töölepingu või kehtiva töökaitse seaduse eeskirjade täitmist

karistatakse arestiga mitte üle kuue kuu või rahatrahviga mitte üle 1000 krooni.“

Omavalitsustööliste pensioni küsimus.

26. jaan. s. a. koda esines märgukirjaga Sotsiaalministrile, et omavalitsustööliste arvataks pensioniseaduse (RT 76 — 1936. a.) alla, ja et pensioni seadust muudetakse vastavalt:

See ettepanek on põhjendatud järgmistel kaalutlustel:

Pensioniseaduse alla kuuluvad omavalitsusteenijad, kelle tasu normeeritakse kuu ja pikema ajahikuga alusel. Tasu normeerimise alus ei määra aga kuidagi töö iseloomu ega kestust, mis võiks olla aluseks pensioniõigusliku teenistuse määramisel. Samuti ei ole tihti mingit sisulist vahet omavalitsusteenija, kes on pensioniõiguslikus teenistuses, ja omavalitsuse töölise, kes ei allu pensioniseadusele, töö vahel. Ei ole ka põhjendatud riigitöölise, kes on pensioniõiguslikud, eelistamine omavalitsusetöölisele. Lõppeks, rida omavalitsusi on pannud omavalitsusetöölise kohta kehtima erikorraldusi, mille põhjal teostatakse kinnipidamist pensionikapitalist, missuguste korralduste alus on tihti vaieldav, kuna neid võib võtta ka mittelubatud mahaarvamistena palgast.

Seda ebanormaalselt olukorda on võimalik kaotada ainult pensioniseaduse laiendamiseega ka omavalitsusetöölisele.

Küsimus on Sotsiaalministeeriumis kogu ulatuses käsitlesele võetud.

Kelnerite palgaraamatu vorm.

Uue töölise töölepingu seaduse § 28 põhjal kinnitab Sotsiaalminister palgaraamatu vormi. Senine palgaraamatu vorm on üldine kõigile käitistele ega arvesta üht eriliiki käitist, nimelt restoraane ja neis töötavaid töölisi — kelnereid.

Eelneval põhjusil koda pöördus Sotsiaalministri poole, et pandaks kehtima kelnerite jaoks palgaraamatu erivorm. Selle järgi joot-rahad (%-id), mille alusel kelnerid on seni töötanud, tuleks arvestada edaspidi üldisest läbimüügist ja need tuleks tasuda tööandjal, kusjuures sissekanded palgaraamatusse tuleks teha vastavalt sellele.

Kuuldavasti laheneb küsimus soovitatud suunas.

Tallinna linna töölise vallandamine.

Tallinna linnatöölise vallandamise asjas, millest oli informatsioon „Tööliskoja Teataja“ eelmises numbris, on koyal tulnud korduvalt tegeleda. Lisaks eelmistele on selles asjas märgukirjad esitatud veel Majandus- ja Sotsiaalministrile ja suuliselt reas asutamis olukorda selgitatud. Küsimus oli päevakorras ka Tallinna linnavolikogus. Sotsiaalminister lubas küsimuse ette kanda ka Vabariigi Valitsusele.

Tükitöölise keskmise päevapalga küsimus.

Töölise töö lepingu seaduse § 26 viimane lõige määrab, et juhul, kui töölise ja tööandja vahel on palga suhtes kokku lepitud tükitöö alusel ja kui selle tükitöö hindamine iga kahe nädala tagant ei ole võimalik, võetakse töölepingusse üles keskmine päevapalk. Seaduses ei ole kusagil määratud, mida mõista selle keskmise päevapalga all, kas tükitöö puhul tagatud põhipalka, millest räägib töölise palgaraamatu vorm, või varem

töölise poolt väljateenitud keskmist päevapalka teataval ajahikul.

Küsimuse selgitamiseks Sotsiaalministri vastava määruse andmise kaudu pöördus koda märgukirjaga Sotsiaalministri poole ja soovitas selleks keskmiseks päevapalgaks võtta eelneva kolme kuu jooksul, kui aga tööleping oli kestnud alla kolme kuu, selle aja jooksul tegelikult väljateenitud palk, jagatud töös oldud päevade arvuga, sest seadus räägib keskmisest päevapalgast, mitte palga alamäärast, milleks on tükitöö korral tagatud põhipalk ja millele tööandjad püüavad keskmist päevapalka alla suruda.

Nüüd on teatatud Sotsiaalministeeriumist, et seesugune määruse andmist ei peeta võimalikuks.

Elukalliduse tõus.

2. veebruaril s. a. esitas Tööliskoda Vabariigi Valitsusele märgukirja elukalliduse tõusu asjus, milles kokkuvõetult toonitatakse järgmist:

Hindade tõusev tendents on iseloomustav majandusliku tõusu ajajärgule, kuid muret tekitab asjaolu, et see hindade tõus ei ole rahva ostujõu tõusu kaasnähtus, vaid et hinnad jõuavad paljudest kaugele ette. See olukord võib muutuda ohtlikuks kogu rahvamajandusele, kuna see viib ületootmisele.

Kõige lihtsam lahendus oleks midugi töölisele vabaduse andmine palgade tõstmiseks. Et aga palgu reguleeritakse töötulide lahendamise komisjoni tegevusega, siis asetab see ka valitsusele kohustusi hindade reguleerimiseks. Ometi ei ole see mõeldav seadus- või määrusandlikul teel. Seepärast ei soovitanud koda ka üürihindade normeerimist, vaid soovitas majandus- ja ehituspoliitilisi vahendeid töölisele korteri kättesaadavaks tegemiseks. Riigi tähtsust kreditorina ja investeerijana on nii suur, eriti tekstiil- ja jalatsite tööstuses, et riik saavutaks sel teel kindlasti positiivseid tulemusi hinnatõusu ärahoidmisel ja hindade alandamisel.

Seega on olukord järgmine:

1) Peale tolli ja muude soodustuste kasutab tööstus veel madalale surutud palgade soodustust. Terav vahe Eesti ja L-Euroopa töölise palgaoludes, eriti tekstiiltööstuses, ei lase end õigustada Eesti tööjõu kvaliteediga ega ka Eesti tööstuse tehnilise nõrkusega. 2) Tekstiiltööstuses on voolanud kapitali rohkem kui see rahvamajanduslikult on vajaline, kuna selle ala kasud on liiga suured. Pole mõtet neid veelgi suurendada lubades hinnatõusu. 3) Kriisiajast peale suurendas tööstus tootmise hulka iga üksiku töölise kohta, kuid töölise reaalseid vastav suurenemine jäi ära. 4) Jalatsite tootmise alal on iseloomulik käsitöö oadavus, mis asetab saapaarid erakordselt soodsasse olukorda.

Neil põhjusil ei saa lubada hinnatõusu. Seda hinnatõusu püütakse küll põhjendada toorainete kallinemisega, kuid kogemused näitavad, et toorainete oadavemisel hinnad ei lange. Kuna aga praegu tööstuste kasud on ülikõrged, jääb tööstus ka nende vähenemise puhul siiski tasuvaks. Tööstus aga, mis vaa-

tamata rahva poolt palju aastaid kantud tollidele ja muudele soodustustele pole suutnud end rajada nii kindlale alusele, et ta ei saa püsida ilma hinnatõusuta, äratub kahtlust oma elujõu ja eluõiguse suhtes.

Valitsusel on küllalt võimalusi võidelda hinnatõusu vastu ja saavutada ka senisest odavamaid hindu, reguleerides tollisoodustusi ja pannes kehtima oma mõju tööstuses kreeditorina.

Vabariigi Valitsus on nüüd asunud küsimuse lahendamisele ettepanud suunas.

Poola tööliste sissetoomise küsimus.

Poola tööliste sissetoomise küsimus on koja juhatuses ja toimkondades olnud korduvalt kõne all. Tallinna töölisanemate ja väljasmeeste ühine koosolek Börsisaalis võttis selles küsimuses vastu teravalt eitava seisukoha.

26. jaanuaril koda esitas selles küsimuses Riigivanemale järgmise sisuga märgukirja:

A.-S. „Eesti Kiviõli“ soov kasutada välismaalt toodud tööliste tööjõudu on teatavasti pärit ajast, millal Eesti tööliised esinesid palgatõstmise nõudmisega. On arusaadav, et Saksa kapitalil puudub igasugune huvi Eesti rahva elutaseme tõstmise vastu ja et ta püüab teha kõik, et Eesti rahvas saaks võimalikult vähem kasu asjaolust, et põlevkivilademed asuvad tema pinnal. Seepärast on see loomulik, et Eesti tööliste palkade allasurumiseks tahetakse sisse tuua tööliisi välismaalt.

See küsimus on aga liiga kaugele ulatuva tähtsusega, et lahendada eraettevõtjate soovide ja kavade järgi. Tööliiskoja arvates on tööturu korraldamine riigivõimu tähtsaimad majanduspoliitilisi ülesandeid ja selle tõttu peab ka välistööliste küsimus lahendada valitsuse majanduspoliitika üldraamides, kusjuures igasugused pooleraviisilised katsed ei tohiks olla lubatavad.

On väga iseloomustav tõelise olukorra kohta, et ainuke Eesti põlevkivitööstuse direktor hr. Raud avaldas riigimajandusnõukogus oma kategooriliselt eitava seisukoha Poola tööliste sissetoomise vajaduse asjus. Veel iseloomustavam on see, et kaevandustööliste väljakoolitamine on viimase ajani jäänud hooletusse ja alles praegu on Tööliiskoja poolt Haridusministeeriumi tähelepanu sellele juhitud. Eriti on aga töölisteale valus teadmine, et ligi 100 õppinud kaevurit ei pääse praegu tööle karistusena selle eest, et nad julgesid kasutada seaduslikke abinõusid oma olukorra parandamiseks, kuna samal ajal otsitakse inimesi Poolast.

Tööliiskonnale on nimelt liiga hästi teada, et praegune olukord tööturul on küllalt pingutatud. Seda näitab juba suur tung põlevkivikaevandustesse, hoolimata seal valitsevatest rasketest töö- ja korterioludest. Kuid töö leidmine on raske nii põlevkivitööstuses kui ka mujal, ja tööd leides teab tööline, et vabriku värava taga ootab tööotsijate hulk ja vallandamise kartusel ei julge ta küllaldaselt kaista tööandja eest oma õigustatud huve. Veel hiljuti vallandas Tallinna linn ligi 50

töölist, kes 7—14 aastat olid tema teenistuses. Samuti on meil liiga arenenud kesk- ja väike-tööstus, kes ei võistle mitte oma tehnilise tugevusega, vaid tööjõu odavusega. See on suur osa Eesti rahvast, kes ei tunne tegelikult töö kaitset, eriti aga 8-tunnilist tööpäeva, vaid töötab 12 ja rohkem tundi päevas. Nende nähtuste põhjuseks on vähesed tööleidmise võimalused suurtööstuses. Meil on terve rida ettevõtteid, mis on loodud ja kaitstud tööpuuduse ärakaotamise nimel ja mille elushoidmiseks on rahvas koormatud kõrgete tollidega ja mis maksavad töölisteale näljapalka. Sellane on olukord praegu, mis on kaugel tööliste puudusest. Kui aga arvestada seda, et rahva ostujõu languse tõttu ollakse juba osalt sunnitud töötama ladudesse ning et see tendents kipub süvenema, siis pole põhjendamata kartus, et seisame majanduslike raskuste ja tööpuuduse tõusu lävel.

On kindel, et olukorra erapooletu uurimine võib ainult tõendada tööliste igapäevaseid tähelepanekuid. Seepärast on vajaline

1) tühistada A.-S. „Kiviõli“ väljaantud Poola tööliste sissetoomise luba;

2) mõjuda kaasa eriti korteriküsimuse lahendamiseks kaevandustes, kuna praegune korraldamata olukord teeb tööliste eriti raskelks tööleasumise põlevkivitööstuses;

3) teha edaspidi võimalusi igasugused kahtlased erakatsesused tööturu alal ning asuda tööturu küsimuste avalikule ja erapooletule selgitamisele, tõmmates kaasa vastavaid kutseesindusi ja asjatundjaid;

4) asuda plaanikindlale majanduspoliitika teostamisele, mille sihiks on töö leidmise võimaluste kergendamine Eesti töölistele, Eesti tööjõu tagavarade otstarbekam tööle rakendamine ja Eesti tööliiskonna elutaseme tõstmine.

Pealeselle on koda asunud küsimust selgitama laias ulatuses ja kogunud andmeid, missugused koja esindaja esitas riigi majandusnõukogus.

Tööturu küsimusi.

Arvesse võttes, et tööpuudus on näidanud tõusvat tendentsi ja et ametlik statistika tööturu olukorra kohta pole küllaldane, koda on asunud vahendite otsimisele ja formuleeride koostamisele, et tööliisnõukogud hakkaksid pidama statistikat tööpuuduse ulatuse kohta.

Koja toimkondade tegevusest.

Sotsiaalspoliitiline toimkond.

Koja sotsiaalspoliitiline toimkond on läbi kaalunud muudatusettepanekud tööstuslike käitiste tööliiskonna asutuste seaduse kohta, samuti võtnud vastu muudatusettepanekud meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse kohta, missugused on toodud teisel käesolevas ajakirjas. Toimkond on jälginud koja juhatuses sotsiaalspoliitiliste algatuste tegemist ja nõutlenud koja esindajatega mitmesuguseis asutuses, seoses nende tegevusega.

Tallinna töölisanemate toimkond

on asunud korraldama Tallinna töölisanemate ja väljasmeeste koosolekuid, missuguseist esimene korraldati Börsisaalis 28. jaan. s. a.

Ühistegevuse toimkond.

Koja juhatus otsustas koosolekul 30. jaanuaril s. a. kutsuda ellu tööliste keskel ühistegevuse mõtte propageerimiseks ja ühistegevuse liikumise organiseerimiseks elukalliduse vastu võitlemise eesmärgil ühistegevuse toimkonna järgmises koosseisus: kojaliikmed O. Blouart, A. Kaasik, A. Kiisel, P. Pihlak ja N. Tihanova.

Tööliste haridustöö korraldus.

Eesti Haridusliit esitas Töölistekojale seisukohavõtuks nende poolt koostatud tööliste haridustöö kava ja palus koja toetust selle teostamiseks. Koja juhatus leidis, et selle küsimuse lahendamine ei ole enne võimalik, kui Eesti Haridusliit moodustab asutuste ja organisatsioonide vahelise toimkonna, milles oleks ette nähtud ka Töölistekoja esindus ja missugune ettepanek tehti Eesti Haridusliidule.

Nõuandeline tegevus.

Juriidiline büroo.

Koja juriidilist bürood, mis on teatavasti avatud äripäeviti, peale laupäeva, 5—7 öhtul, külastatakse elavalt. Jaanuaris tuli nõu anda üldse 74 korral. Kirjalikke konsultatsioone anti jaanuaris üldse 14 korral. Teatavasti annab koja korraldusel töölistele tasuta nõu koja sekretär adv. Rebane.

Narva Kreenholmi käitiste palgaraamatute tüli.

Tähtsaimast küsimusist juriidilise nõuande alal, millega kojalt tuli tegelda eelneval kuul, oli Narva Kreenholmi käitiste palgaraamatute tüli.

Teatavasti uue tööliste töölepingu seaduse kehtimahakkamisega Narva Kreenholmi käitiste palgaraamatutesse kanti sisse vanaga võrreldes uusi töötingimusi, eriti alandati nais-tööliste põhipalku, nagu see nähtus kojale saabunud andmeist. Töölised ei olnud sedalaadi sissekannetega nõus ja pöördusid Töölistekoja poole, kuna käitise juhatus pöördus Kaubandus-tööstuskoja poole nende autoriteetsete arvamiste teada saamiseks. Koda asus ses küsimuses järgmisele seisukohale, mis töölisnõukogule tehti teatavaks.

Asjaolustikust nähtub, et sissekanded utesse tööliste palgaraamatutesse sisaldavad senikehtinud töötingimuste muutmist. On seesugust muutmist teostatud tööliste nõusolekuta ja ülesütlemise tähtajata, siis on vastavad sissekanded tühiised ja töölised ei ole kohustatud uutele töötingimustele sel kujul alla kirjutama. On töölised siiski andnud oma allkirjad uutele palgaraamatutele ekslikult ja teadmatult, siis on siin tegemist olulise eksitusega ja tsiviilõiguse seisukohalt ei saa seesugustel allkirjadel olla kohustavat jõudu.

Koja kontakt valijatega.

Töölisvanemate ja valijameeste ühised koosolekud.

28. jaanuaril s. a. toimus koja kokkukutsel sellane koosolek Tallinnas, Börsisaalis. Koosolekust võttis osa ligi 200 töölisvanemat ja valijameest.

Koosolekul koja esimees J. Kurvits andes koja valijatele aruande koja tegevusest, toonitades, et koda, olles tööliste valitud asutus, peab olema tööliste kontrollitud asutus, kes annab alati aru oma tegevusest töölistele.

Järgnevalt O. Koplus, koja esindaja Rahvuskogu teises kojas, kõneles tööliste esindaja ülesandeist Rahvuskogus ja koja sekretär I. Rebane tutvustas koosolijaid koja sotsiaalpoliitilise toimkonna seisukohtadega tööstuslike käitiste töölistekonna asutuste seaduse muutmise alal, missuguste teostamiseks sammude astumine tehti koja ülesandeks.

Läbirääkimistel käsitleti poola tööliste sisetoomise, elukalliduse tõusu, uue tööliste töölepingu seaduse ja muid päevakorral olevaid küsimusi ja võeti lõppeks vastu järgmised resolutsioonid:

1) nõutakse üürihindade tõusu pidurdamist majandus- ja ehituspoliitiliste vahendite kaudu;

2) nõutakse tööliste palgalise puhkeaja seaduse kiiret kehtimapanekut Töölistekoja ettepanekute alusel;

3) nõutakse elukalliduse tõusu pidurdamist;

4) haigekassade korralduse alal peab jääma püsima tööliste omavalitsus. Haigekassadele peab jääma apteekide ja raviasutuste avamise õigus;

5) töötülide lahendamise alal nõutakse vaba vahetalituse põhimõtte teostamist;

6) töölistele erakäitises kindlustatagu perekonnaabiraha;

7) töölisvanemate seaduse muutmiseks astugu Töölistekoda vastavaid samme;

8) poola tööliste sisetoomise luba tühistatagu.

Lõppeks leitakse, et Töölistekoda korraldagu ka edaspidi töölisvanemate ja valijameeste perioodilisi koosolekuid. Töölisvanematele ja valijameestele pannakse südamele tellida „Töölistekoja Teataja“.

Samasisuline koosolek toimus 7. veebruaril s. a. Pärnus, kus kõnedega ja ülevaadetega eelmistel teemadel esinesid esimees J. Kurvits ja Rahvuskogu liige O. Koplus.

Sellased koosolekud sama päevakorraga toimusid veel 11. veebruaril Tartus ja 14. veebruaril Narvas. Edaspidi seatakse nende koosolekute korraldamine üldse kindlamale ja perioodilisemale alusele.

Tallinna metallitöölaliste töölisvanemate konverents.

Vastavalt Tallinna töölisvanemate ja valijameeste koosolekul 28. jaanuaril vastuvõetud soovivaldusele toimus 1. veebruaril s. a. Töölistekoja kokkukutsel Tallinna metallikäitiste töölisvanemate ja valijameeste konverents, kus arutati sissekannete küsimust utesse palgaraamatutesse, missugusel alal tegelikus elus on tekkinud rida arusaamatusi.

Koosolekust võttis osa üle 30-ne töölisvanema ja valijameeste peaaegu kõigist Tallinna metallikäitistest, kus üksmeelselt astuti järgmistele seisukohtadele:

1) päevatöölisatele tuleb kanda palgaraamatuse reaalne tunnitasu;

2) tükitöölisele peab olema tagatud vähimalt see reaalne tunnitasu, mida saab tükitöölise, töötades päevatöölisena. Tükitöö korral tagatud põhipalk peab olema tagatud iga üksiku tükitööga, aga mitte palga perioodil;

3) keskmise päevapalga väljaarvutamine peab sündima nii, et eelneva kolme kuu jooksul teenitud tasu jagatakse selle aja jooksul töös olnud päevade arvule.

Tööliskoja esindajad tööliste koosolekul.

31. jaanuaril s. a. koja sekretär J. Rebane kõneles Eesti Kaevandustöölise Ühingu konverentsil „Kiviõlis“ tööliskoja tegevusest ja ülesandest. 5. veebruaril sekretär J. Rebane kõneles „Volta“ käitise tööliste üldkogu koosolekul ja 7. veebruaril s. a. „Eesti Siidi“ tööliste üldkogu koosolekul „Töölise töölepingu seadusest“, 12. veebruaril s. a. koja sekretär kõneles Tallinna äri-, kaantselei- ja koperatiivteenijate kutseühingu koosolekul vaimutöölise töölepingu seadusest. 12. veebruaril nõunik A. Renning kõneles Sindi kalevivabriku tööliste üldkogu koosolekul töölepingute ja tööliskonna asutuste seadusest, 13. veebruaril Pärnus kutse-

ühingute ja töölisvanemate kursusel ja 14. veebruaril Tallinnas Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna koosolekul. 17. jaanuaril koja liige A. Saul esitas raudtee läänitöölise töölisvanemate üleriiklikul konverentsil Tööliskoja aruande ning 14. veebruaril Narvas samal ainel raudteetöölise üldkoosolekul.

Koja büroo tööjaotus.

Arvesse võttes esialgseid kogemusi, koja juhatus otsustas koja büroo tööjaotuse ümber korraldada nõnda, et edaspidi koja sekretär võtab vastu ainult õhtuti, peale laupäeva, kella 5—7 ja koja nõunik iga päev kella 11—1.

Koja esindajad.

Koja juhatus otsustas taotleda esindust Eesti Panga nõukogus, kus on nähtud ette tööliste esindaja, kelle seni pani ette Eestimaa Töölisühingute Keskliit ja kelle esindajaks oli K. Virma. Töösukusaasutustes Tööliskoja esindus on põhimõtteliselt jaatavalt otsustatud, kuid seni on vastav seaduse muutmine veel mõningail põhjusil viibinud.

Käitise elu

Tallinnas

A.-s. A. M. Lutheri käitise tööliste elust.

10. jaanuaril 1937. a. oli korraldatud a.-s. A. M. Lutheri käitises tööliste üldkoosolek, kus esinesid aruandega töölisnõukogu ja Tööliskoja esindaja Ilmar Rebane. Seati üles ka uued Töölisnõukogu kandidaadid.

Aruandeist selgus, et vabriku väljavaated töö tellimiste suhtes on head. Igasügiseste korduvate vallandamiste asemel on tänava talve jooksul vähehaaval töölisi juure võetud — seega tööliste üldarv on tõusnud 14114 peale, ametnikud ja meistrid arvestamata.

Möödunud peakoosoleku otsusega 8. nov. 1936. a. oli Töölisnõukogu elukalliduse tõusu pärast vabriku valitsuse poole pöördunud palga tõstmise asjus läbirääkimiste alustamiseks. Nüüdset peakoosolekul teatas nõukogu esindaja, et vabriku valitsuse poolt oli öeldud, et üldist palga kõrgendamist ei saa üldse kõne alla tulla.

Oli nõutud veel Bédaux' süsteemi üksikute tunni-aluste parandamist ja preemiade väljaarvutamise lihtsustamist.

Bédaux' arvestuse asjus Töölisnõukogu vabriku valitsusega kokkulepet ei saavutanud, mispärast kutsuti 10. jaan. 1937. a. peakoosolekule vabriku valitsuse esindaja. Vabriku valitsuse esindaja koosolekule ei ilmunud, öeldes, et neil pole tarvis tulla vaidlema, kel tarvis, see pöördugu Bédaux' büroo poole.

Puhkuse asjus nõuti, et 1937. a. palgaline puhkus antaks jaanipäeva ajal, aga mitte jõulude ajal rahnas. Nõuti ka, et mõned tööjuhatajad kasti jaoskonnast ja tagahoovist ebaviisaka käitumise pärast töölistega kutsutaks korrale.

Omal ajal Lutheri poolt töölistele ehitatud „Rahvamaja“ on müüd NMKÜ tarvitada antud, seda ei lubatud isegi tööliste jõulupuu korraldamiseks. Luther olevat rahvamaja ehitanud kultuurseks otstarbeks.

Jõulupuu oli korraldatud tööliste NMKÜ poolt, kuid pääsmeid oli ainult piiratud arvul — 140 inimesele, kuna töölisi on üle 1400. Töölisi see jõulupuuõhtu korraldamine ei rahuldanud, nii et Töölisnõukogu oli sunnitud üürima Töölisvõimla ruumid, kus jõuluõhtu korraldati kõigile tööliste vaba sissepääsuga piiramata arvul.

Isikumaksu asjus pöörduti linnavalitsuse poole sooviga, et praegu tõusva elukalliduse ajal vabastataks üldse isikumaksust need tööliste naised, kes tööl ei käi, ja poolest maksust need, kes töötavad. Palve jäeti linnavalitsuse poolt tähele panemata.

Peakoosolekul esinenud Tööliskoja sekretäri ülevaade Tööliskojust ja Tööliskoja tegevusest kiideti koosolekul heaks.

Koosolekul võeti vastu rida resolutsioone, mis langevad ühte Tallinna töölisvanemate ja valijasmeeste ühise koosoleku seisukohtadega.

Lutheri tööline.

A.-S. „Globus“

saapavabrikus on kaitsevæe tellimiste täitmine, mis algas novembrikuus, lõppenud. Kuna eratellimisi hetkel on vähe, siis on vabriku juhatus poolt tehtud korraldus praegu 7-tunnilist tööpäeva üldiselt vähendada 6-tunnini päevas. Siinkohal on mõningate tööliste poolt avaldatud arvamist, kas poleks võimalik alustada kaitsevæe töödega, kui neid järgnevail aastail peaks olema, jaanuarikuus, kuna enne pühi peaks oma tellimisi olema tarvilisel määral ikkagi rohkem. Kuid võib-olla on vabriku juhatusel siiski küllalt kaaluvaid põhjusi eeltoodu ümberlukkamiseks.

Veel peab märkima, et „Globus“ on üks neist väheseist, kui mitte ainuke, kes seni on kinni pidanud 1935. a. Tallinna nahatöölise ametiühinguga sõlmitud kollektiivlepingust, missugune esitab teatavaid tingimusi, nagu tööliste palgataseme ja töölevõtmise kohta. Kuna üldiselt suurkätiste, nimelt saapavabrikute, tööliste palgatase on tunduvalt kõrgem kui väiketööstuste, siis ei tekita ka nimetatud lepingu täitmine A.-S. „Globus“ele“ peaaegu mingisuguseid raskusi.

P. P.

Tekstiilkätiste töölisvanemate ja usaldusmeeste koosolek.

17. jaanuaril s. a. Eesti Tekstiiltöölise ühingu Tallinna osakonna juhatus korraldas usaldusmeeste ja töölisvanemate ühise koosoleku. Osavõtjaid oli üle 50.

Aruandeid kohtadelt esitasid kaitisvanemad ja usaldusmehed.

A.-S. „Rauaniidis“ töötab 350 töölise. Käitise töökoormatus tõuseb: uusi masinaid monteeritakse juure. Kudumisosakonnas rakendati ajutiselt tööle kolmas vahetus. Töölisnõukogu algatusel vabriku valitsus andis lubaduse, et kolmanda vahetuse kaotamise korral vallandatakse uusi praegu juurevõetud töölisi. Muuseas, ebaõiglane tööliste vallandamine ühes kolmanda vahetuse ärakaotamisega oli omal ajal üheks põhjuseks, mis kutsus välja „Rauaniidi“ kangrute streigi. Tükitöölise palgad kõiguvad 2,2 kr. kuni 3 kroonini.

O.-Ü. Kudur'is“ töötab 84 töölise. Teenistus tükitöölisel 2—2,8 kr. päevas. Uutele töölistele päevatööl maksetakse 15 snt. tunnis. Vabriku valitsuse poolt on tellitud välismaalt uued masinad, mis ei ole veel saanud. Kangruile tekib pahameelt asjalu, et samad artiklid paigutatakse teise numbri alla ja määratakse odavam hind. Töölisnõukogu kavatses esitada palgatõstmise nõudmise. Selleks kutsutakse lähemal päeval kokku tööliste üldkoosolek.

A.-S. „Vennad Toferis“ töötab 300 töölise. Tükitöölise tasu 1,8 kr. kuni 2,4 kr. päevas. Ketrarjate tasu 1,6 kr. päevas. Päevatöölise palku tõsteti 1 senti võrra tunnis, kuid seoses sellega suurendati tööliste töökoormatust. Töölisnõukogu arvamine on, et palku tõsteti ainult seepärast, et vältida palgatõstmise nõudmist tööliste poolt.

Tekstiiltööstus „Stabiil'is“ töötab 35 töölise. Tükitöölise teenistus on

päeval 2 kr., öösel 2,5 kr. Käitis töötab täiekoormatusega. Käikudumisteljed pandi seisma; lähemas tulevikus need asendatakse mehaaniliste telgedega.

A.-S. „Eestisiid'is“ töötab 420 töölise. Tükitöölise palk 2—3,2 kr. päevas. Öpilased töötavad tasuta seni, kui avaneb võimalus paigutada vabanevale teljele. Kangrud ei ole rahul mõnede uute artiklite hindamisega.

„Balti Puuvilla kudumise ja ketramise vabrikus“ töötab 1250 töölise. Päevatöölise tasu on 19—25 snt. tunnis. Tükitöölise teenistus on 1,8—2,4 kr. päevas. Vallandatakse üksikuid naistöölisi, kusjuures nende asemele võetakse tööle kõrgemapalgaliste alammeistrite abikaasasid. Lume puudumise tõttu vallandatakse osa hoovitöölisi.

Tekstiiltööstus „Tekstilana's“ töötab 65 töölise. Viimasel ajal on monteeritud rida uusi masinaid. Tükitöölise tasu on 1,6—2,5 kr. päevas.

B. H.

Raudteevalitsuse Ehitusameti töölisvanemate üleriiklik koosolek Tallinnas.

E. V. Raudtee Tee- ja Ehituste Kuu- ja Päevatöölise Kutseühingu juhatus korraldusel peeti 17. jaanuaril 1937. a. Tallinnas „Raudteelaste kodu“ ruumes Raudteevalitsuse Ehitusameti töölisvanemate järjekorraline üleriiklik koosolek. Ehitusamet koosneb seitsmest iseseisvast käitisest — liini-jaoskonnast, kus tegutseb üldarvus 24 töölisnõukogu liiget. Koosoleku avas k.-ü. abiesimees E. Muna. Koosoleku juhtajaks valiti E. Tammai, protokollijaks J. Viirsalu.

Tööliskoja liige A. Saul tutvustas koosolekijaid lähemalt Tööliskoja senise tegevusega ja algatustega ning koja lähema töökavaga. Töölisvanemate poolt leidis koja senine tegevus heakskiitmist.

Ülevaate kutseühingu juhatus tegevusest esitas k.-ü. juhatus liige E. Peterson, kes oma ettekandes märkis ära terve rea saavutusi Ehitusameti tööliskonna õiguslike ja majanduslike huvide kaitsel. Eriti tähelepanuväärivaks tuleb pidada saavutusi 8-tunnilise tööpäeva põhimõtte kaitse küsimise korraldamisel, samuti päevatöölisele lasteabiraha ja pühade toetusraha saavutamist. Järgnesid töölisvanemate aruanded kohtadelt, millest selgus, et lumevaese talve pärast on tööolud raudteel märksa halvenenud. Majanduslike küsimuste arutamisel rõhutati nii kuu- kui ka päevatöölise põhipalkade tõstmise vajadust, riigitöölise lasteabiraha normide ühtlustamist riigiteenijatega ja „Tööstustöölise palgallise puhkeaja seaduse“ laiendamise maksmapanekut. Organiseerimise alal otsustati käesoleval aastal organiseerimise tööle erilist hoogu anda. Koosolekul harutati läbi „Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuse seadus“ ja võeti vastu ühiseid ettepanekuid nimetatud seaduse muutmiseks, missugused materjalid esitati Tööliskoja juhatusel.

Koosoleku lõpul võeti vastu resolutsioonid, milles, peale eelpooltähandatu, veel nõuti

„Riigitöölise haiguse korral kindlustamise määruste“ muutmist, „Raudteetöölise palga määruse“ parandamist, töölise korteriküsimuse korraldamist, kütteainete võimaldamist ja tööjuhatajate eksamineerimist töökaitseaduste ja määruste tundmises.

Koosolekul vastuvõetud resolutsioonide esitamine vastavatele asutustele ja isikutele ning selles tarviliste sammude astumine tehti ülesandeks kutseühingu juhatajale.

Töölisvanem.

Kilde Tallinna linna töölise-teenijate elust.

1. jaanuar 1937. a. oli pööripäevaks linna ettevõtete töölisele. Kehtima hakkas uus Töölepingu seadus ja anti ka uued palgaraamatud.

Palgaraamatu lepingu kõigi linna ettevõtete jaoks ühise teksti koostamiseks oli moodustatud ettevõtete omavaheline komisjon.

Trammi-käitise töölise nõukogu sai andmeid, et uues lepingutekstis tehakse olulisi muudatusi, ja nõudis trammi juhatajalt uut teksti seisukoha võtmiseks. Trammi juhataja lubas teksti anda, enne aga lubas selgitust nõutada ettevõtete osakonna juhatajalt.

Lubadust ei täidetud ja asuti töölisele uute palgaraamatute väljaandmisele. Selgus, et lepingusse oli tehtud täiesti seadusele mitte vastavaid ja töölisele vastuvõtmataid sissekandeid.

Kõigile töölisele oli märgitud lepingu kehtima hakkamise ajana „1. jaanuar 1937. a.“. Tööpäeva algus, pikkus jne. pidid olema ette nähtud „Sisekorramäärustes...“, mida aga ükski tööline veel näinud ei ole ja mis on alles väljatöötamisel. Muude tingimustena oli märgitud: „Tööline on kohustatud kõiki käitises ette tulevaid töid täitma tööjuhataja määramisel“.

Trammitöölise nõukogu esitas nõude palgaraamatute väljaandmise seismapanekuks põhjusel, et a) töölepingulised suhted tööandjaga ei ole kehtima hakanud kõigil töölistel 1. jaanuaril 1937. a., mis pealegi ei ole tööpäev, vaid igatüüpi ise ajal, s. o. tööle asumise päevast; b) palgaraamatusse peab olema kantud tööaja pikkus, töö algus jne.; c) ei leidu vist töölise, kes „kõiki käitises ette tulevaid töid...“ oskaks täita, seega võib ettevõtte juhataja töölise vallandada T. t. l. s. § 18 p. 4 põhjal, kuna „tööline enda peale võetud kohustusi ei täida“.

Palgaraamatute väljaandmine ja sissekannete kirjutamine pandi ettevõtete osakonna juhataja poolt seisma.

Nüüd parandatakse „komisjoni“ teksti, „õigeks lugeda, ...kustutatud mitte lugeda...“ jne.

Ühesõnaga, uued palgaraamatud on täis parandusi ja kustutusi ainult seepärast, et töölise nõukogu „komisjonist“ targem ei tohi olla.

*

Linna ehitusosakonna kolm kümnikku, kel kõigil pikaajaline praktika on paigutatud lihttööliseks palgaga 17 senti tunnis! Asemele palgatakse nooremad jõud koolitunnis-

tustega üle 100-kr. kuupalgaga, kes siis 17-sendilise töölise poole pöörduvad oma teadmiste täiendamiseks.

„Vaba Maas“ jäeti palgad endiseks.

Teatavasti esitasid „Vaba Maa“ trükikoja töölised ärijuhatajale märgukirja, milles nõudsid palgade kõrgendamist vastavalt elukalliduse tõusule. Peale suuremat vaheaega trükikoja juhatus teatas, et palga kõrgendada ei saa. Küll tõsteti palga mõnele üksikule töölisele, kuid valdav enamus jäi endisele palgale. Töölistel on raske töötüli alustada, kuna iseseisvalt palgatõstmise aktsiooni korraldada nad ei ole suutelised. Seadus takistab ametiühingu aga sellase nõudmise esitamist ja läbiviimist. „Vaba Maas“ on nimeit hulk sellaseid tööliseid, kes vastavale nõudelehele alla ei kirjuta vallandamise kartusel.

„Päevaleht“ tõstis palku.

Kirjastus-ühisus „Päevalehe“ trükikojas olid töölised esitanud palgakõrgendamise nõudmise. Pärast pikemaajalist kaalumist leidis ärijuhatus, et mõnelele töölisele võiks palka tõsta. Nii pandigi jaanuaris osale töölisele palka juure. Trükikoja juhatus tõstis palku, ilma et töölised oleksid esinenud sellekohase streigi ähvardusega.

Roosilehe trükikojas

tõsteti palku umbes 1—3 krooni võrra nädalas. Palgatõstmine sündis ilma Töötülide Lahendamise Seaduse kasutamisele võtmiseta.

„Librise“ trükikoda.

Omapärase nähtusena esineb selles trükikojas tükitöö süsteem, mida muudes soliidsetes trükikodades ei harrastata. Tükitöö süsteemi on kasutanud ainult väikesed ja ebaholidsed trükikodad, kes püüavad võimalikult rohkem töölisel välja pigistada.

Sadamatöölise rahulolematuse kehtiva tariifiga.

Tallinna sadamatöölised ei ole rahul töölise lahendamise komisjoni poolt sundotsusena kehtima pandud palgatariifidega.

Teatavasti pidasid sadamatöölised augustikuus ülesadamalise töölise koosoleku, mil otsustati nõuda kõigile sadamatöölisele, olgu need laeva- või kaitööl, 20-protsendilist palgakõrgendust senimaksetud tariifidele.

Töötüli läks töölise lahendamise komisjoni. Komisjon oli konfliktit lahendanud järgmiselt: tariifid pandi kehtima ainult laeva-ruumis töötavate töölise kohta, kuna kõik teised töölised, nagu kaimehed, aidatöölised, platsitöölised jne., jäeti tariifi alt välja. Pealeselle tõstis komisjon tariifi ainult 10 protsendi võrra.

Selle otsuse peale töölised esitasid vastava protesti, mis aga jäeti tähele panemata, ja tariifid kinnitati komisjoni poolt väljatöötatu kujul. Need kehtivad 20. märtsini 1937.

Ühenduses sellega on sadamatöölise ringides hakatud kaalumata uut aktsiooni tariifide tõstmise kui ka liendamise suunas.

Töölise arvates ei tule teha vahet ühe või teise sadamatöölise vahel. Kas see on kai-meese või aidatööliline, talasil töötav või laevaruumis kaupa lossiv või laadiv, kõik need töölised on orgaaniliselt seotud ühe tööga. Sadamatöö on juhutöö, kui võtta aluseks seda, et pärast lossimist või laadimist tööline saab lõpparve. Nii võib tööline ühel päeval töötada talasil, teisel päeval aga laevaruumis, kolmandal koguni tassida kotte laeva-reelingilt aita. Siin ei tohi vahet teha tööliste vahel, kuigi ehk palgamaksja iga tööliigi juures on erisik.

Nii mõnigi stevidor, nähes komisjoni otsuse puudulikkust selles osas ja püüdes vältida sekeldusi töölistega (keegi ei taha ju talasil töötada, kus madalam palk), maksab siiski tariifide kohaselt ka väljaspool laevaruumi töötavale töölisele sama palga. Siiski ei ole see fikseeritud ja võimaldab arusaamatu-
tusi.

Teiseks aga on olulise tähtsusega see asjaolu, et komisjoni otsus 10-protsendilise palgakõrgendamise kohta ei ole kuidagi õiglane, kui arvestada elukalliduse suurt tõusu. Komisjon lisas tööandjate ettepanekule ainult 1 protsendi juure, arvates et see on küllaldane. Arvesse võttes elukallinemist ja ka seda tõsiasja, et majanduslik paranemine on annud end tunda ka sadama läbikäikudes (Tallinna sadama läbikäik on suurenenud 1936. aastal 10 protsendi võrra 1935. aasta läbikäigust), on ka sadamatöölise nõudmine 20-protsendilise palgakõrgenduse järele põhjendatud.

Praegu kehtivate palgatariifide suureks puuduseks tuleb lugeda seda, et paljud kaubad puuduvad üldse nimestikust. Nii näiteks ei ole tariifides väävlitööd jne., milliseid kaupu on viimaseil aegadel sageli lossitud ja laetud. Puudusi on ka selles, et hinnad on ühtlased kõikide toimetoodide kohta. Näiteks otsekohe vagunist kauba võtmise hind peaks erinema teisel või kolmandal raudteeliinil asetsevast kaubast. Siin tuleb paratamata tariife parandada.

Komisjonile oli esitatud nõudmine, et sadamatööliskonnale kindlustataks kontrollimise õigus palga väljaarvutamisel. Komisjon lükkas selle nõudmise tagasi põhjusel, et töölisel olevat see õigus. Paraku on aga olukord sellane, et tegelikult puudub sadamatöölistel kontrollimise võimalus. Kui mõni mees ehk tahab seda teha ja pöördub selles mõttes tööandja poole, siis võib ta uudishimu lõppeda kurvalt. Ta jäetakse „kaile leinama“, s. t. talle ei anta enam tööd. Sellaseid juhtumeid on sadamas olnud küllalt.

Narvas

Narva linavabrikust.

Narva linavabriku tööliskond seisab käesoleval hetkel tähtsa sündmuse lävel. Kas võidame või kaotame? nii mõtleb praegu iga linavabriku tööline Narvas. Teatavasti antakse praeguabriku valitsuse poolt töölisele rahalise palga kõrval mõningaid naturaalsoodustusi, nagu puid 5 sülda aastas iga perekonna peale, 2 Kr. 1.40 süld, sauna ja pesu-

köögi maksuta kasutamist jaabriku kasarmuis elavaile töölisele prii korter ja valgustus. Erakorteris elavaile töölisele maksetakse korteriraha 3 kr. kuus. Töölised on seni kuidagi püüdnud ära elada väikese töötasuga. Jaanuarikuu algul s. a. teatasabriku valitsus töölisnõukogule, et seoses 1. jaan. kehtimahakannud Töölise töölepingu seadusega on ta sunnitud üle minema rahalise töötasu maksmisele. Ühtlasi sünnib ka üleminek määratud aja töölepingult määramata aja töölepingule. 27. jaan. s. a. ütlesabriku valitsus kõigile töölisele üles töölepingud kuuajalise etteütle misega. Selleks võeti igalt töölisel palgaraamatusse allkiri. Sama tähtaja jooksul sünnib tõenäoliselt ka üleminek, kusjuuresabriku valitsus võib esitada ka uusi tingimusi. Käitise juhataja on kinnitanud, et ühtki töölise ei vallandata ega vähendata ka palganorme.

Töölisnõukogu on omavahel asja kaalunud ja jõudnud tulemusele, et ülemineku korral ei pea tööliskond mitte kaotama. Kui kõrgeltabriku valitsus hindab oma soodustusi, pole veel teada. Missuguseks kujuneb Narva linavabriku töölise olukord, näitab lähem tulevik. Töölise üldkogu koosolek, mis sel puhul tulemas, töötab olla osavõetult massiline, kuna see küsimus haarab kogu tööliskonda. Palgad on meestöölisel keskm. 20 snt. tunnis, naistöölisel 18 snt. t., tükitöölisel ja metallitöölisel veidi kõrgemad. Narva linavabrikus töötab üle 1300 töölise.

Tööline.

Narva Kreenholmi muredest.

Uue töölise töölepingu seaduse kehtimahakkamisel 1. jaan. 1937. a. hakkasid ka käitised tegema vastavaid ettevalmistusi. Kreenholmi käitis pani sealjuures enesest kõnelema kogu Eesti tööliskonna.

Töölisnõukogule teatamata saadeti ametnikud käitistesse töölisel palgaraamatusse allkirjade võtmiseks. Eelpoolmainitud ametnikud olid palgaraamatusse vastavad kohad üles otsinud ja esitasid need töölisele allkirjutamiseks. Tööline kirjutas ka halba aimamata alla. Ja kui mõni tööline tahtiski vaadata palgaraamatusse, siis öeldi talle, et seal pole sees midagi uut. Niisuguse vastusega tööline rahulduski, teades, et oli andnud oma allkirja uude raamatusse vana lepingu alusel. Hiljem, kui ilmes vastupidine, tahtsid töölised oma allkirju tagasi, see oli siis juba hilja.

Töölisnõukogu, asjast teada saades, asus kohe selle selgitamisele. Ilmnes, et palgaraamatusse olid kantud uued palgamäärad. Käitise direktor vastas, et Kreenholmi käitises on oma sisemised minimaalpalga normid, missuguseist on seni kinni peetud ja missuguseist ka edaspidi kinni peetakse. Asja lahendamise antakse aga nende poolt Kaubandus-tööstuskogule ja kuidas see otsustab, nii jääbki. Töölisnõukogu andis omakord asja lahendamiseks Tööliskogule, et viimane astuks samme palgaraamatusse olevate minimaalpalgade kustutamiseks. Ei peaks see õnnestuma, on Töölisnõukogu sunnitud asjale andma kohtuliku käigu allkirjade tühistami-

seks, sest need allkirjad ei ole võetud seadusepäraselt.

Mõned kuud tagasi taheti Kreenholmis kudujad panna tööle nelja teljega. Et töölist ja Töölisnõukogu ei nõustunud sellega, loobuti nelja teljega töölist tööle panemast. Nüüd on aga Kreenholmi kaitise juhatus selle siiski kaudselt teostanud. Töötatakse küll kolme teljega, nendest 2 telge on kitsad ja kolmas lai, mis teeb välja umbes 3½ kitsast telge, seega on tööliste töökoormatust suurendatud.

Üldiselt on viimasel ajal Kreenholmis tööliste arvu järjest suurendatud tööülekoormatuse pärast.

Tartus

Metallitööstus „Tehnik“.

Ehitus- ja metallitööstus „Tehnik“ töötab praegu 40 töölisega. Palgad on Tartu kohta võrdlemise rahuldavad. Tunnitasu on 12—42 senti (12 s. saavad õpilased). Möödunud suvel tõsteti tööliste palku 11—20%.

Töötatakse nädalas 47 tundi, kusjuures maksetakse 48 t. raha. Oma täpse palgamaksimisega on „Tehnik“ parimaid metallitööstusi Tartus.

—mäe.

Sindis

Sindi tekstiilvabrik.

Pärnust 13 kilomeetrit Tori poole, Pärnu jõe kaldal, asetseb Sindis tekstiilvabrik. Mainitud kaitises leiab tööd üle 1000 töölist, neist üle 800 tekstiilkaitises ja 211 A.-S. „Kreenbalti“ kirjukudumise Sindis osakonnas. Jaanuari alguses võeti kümnekond töölist veelgi juure.

Kaitisel on oma elektrijaam, saeveski, lüksepatöököda ja tislerimaja. Pärnu jõel asetseb Sindis pais, mis annab vabrikule elektri-, auru- ja veejõudu. Pärnu jõgi on üsna veerikas, aga sageli teeb veepuudus suvel ka talvel väikese vee ajal töös takistusi. 1936. a. sügisel valmis uus moodne katlamaja.

Ehk küll palku 1936. a. kevadel kuni 10% tõsteti, ei ole palgaolud Sindis kuigi head ja mõne töö juures on isegi halvenenud. Välis-töölistele maksetakse praegu 20 senti tunnis. Töölist ei ole palgaga sugugi rahul ja seda praeguse elukalliduse juures põhjendatult. Töölist nõudsid 25% palgale lisa, aga vabariikvalitsus ei tulnud sellele nõudmiselle vastu. Toodi põhjustena ette toorainete nagu villa ja puuvilla hinnatõusu ja kõrgeid riigimakse.

Kutsuti kokku 14. jaanuaril k. a. tööliste üldkogu koosolek, aga see ei olnud otsusevõimeline, sest on võimatu kokku saada poolt tööliste arvust nii suures kaitises, kui pealegi töö käib mitmes vahetuses. Ka on töölist umbusklikud ja kartlikud. Töölist kurdavad, et neid ei peeta üheväärilisteks teiste rahvakihtidega.

Korteriolud on Sindis viletsad. Seda kinnitab ka sotsiaalminister oma kontrollkäigul Sin-

dis kaitises. Üldiselt tööliste olukorra parandamiseks peaks vabariikvalitsus palju rohkem kaasa aitama.

Tööline.

Pärnus

Töö Pärnu linaaitades.

Pärnu suurimaks naistöötöjõu tarvitajaks talvisel tööhooajal on linaaitad. Töölist linaaitades kokku on 300. Viletsa töötasu juures (ainult 1 kr. 50 s. päevas) peavad töölist töötama äärmiselt tolmuses õhus, sest puuduvad õhkpuhastavad seadised, puudub ka söömiseks tarviline ruum, puuduvad töölistvanemad. Puudusid seni isegi palgaraamatud ja haiguskindlustus, kuigi tööd juba alustati möödunud aasta sügisel. Pühapäeval, 17. jaan. s. a., pidasid kiutöölist oma peakoosoleku, kus ka arutati linaaitades valitsevat olukorda. Aitade omanikud pidasid aga tarviliseks just sel pühapäeval tööd teha.

Tööliste kui ka kohaliku Tööliste Ühingu poolt juhiti korduvalt vastavate ametivõimude tähelepanu neile puudustele. Valitseva olukorra üle tundis ka huvi sotsiaalminister. Nüüd on töölist saanud palgaraamatud ja on arvatud haiguskindlustuse alla. Loodetavasti leitakse abinõud teistegi puuduste kõrvaldamiseks.

Pärnu Linatööstuse A.-S.

Kaitises ühes V.-Pärnu osakonnaga töötab 330 töölist. Enamusi neist on naised. Tunnitasu 17—20 senti, meestel 60—100 krooni kuus. Ainuke erakaitis Pärnus, kes maksab lasteabiraha. Nimelt 3 krooni kuus lapselt.

Kaitises puudub töölisnõukogu. Möödunud kevadel tahtsid töölist korraldada valimisi, aga kaitise juhtivjõudude, eriti meistri, vahelesegamise pärast valimised äpardusid.

Aktiivsemaid töölist peale suvist remondi-aega enam tööle ei võetud, kuigi neist osa oli juba selles kaitises üle 10-ne aasta töötanud.

Töölist loodavad, et pea pannakse kehtima seadus, millega oleks töölisnõukogude valimiste teostumine kindlustatud.

Valgas

Tööliste elust Valgas.

Valga on tööliste linn, kuna siin leidub iga-suguseid töölist, kuigi Valgas pole ühtki suuremat tööstust või kaitist (peale raudteelaste) ja ka ühtki tööliste ühingut, kus töölist saaksid omakeskel pidada koosolekuid ja lahendada hädalisi asju. Seepärast on ka töölist uute seaduste suhtes päris võhikud. Eilmisil aastal, kui Valgas polnud ka tööinspektorit, toimetas iga peremees töölistega nii nagu ta soovis. Möödunud aasta sügisel tööinspektori määramisega muutus asi teiseks, kuna tööinspektor nõuab ka tööandjalt seaduse täitmist.

Praegu südatalvel on tööd linnas päris vähe peale mõne juhushliku töö, seetõttu suur osa

töolistest käib kaugel metsatöodel. Töötasud on nii siin kui sealgi väga madalad — 150—170 senti päevas, millest jätkub küll enesele, kuid vaevalt perekonnale.

Raskusi tekitab kokukonnamaksu tasumine. Kuigi maks pole suur, annab ta end küllaldaselt tunda tööpuiduse ajajärgul.

Valga töölised sooviksid, et kõik perekonnaomad maksust vabastataks.

Mujal

A.-s. Järvakandi tehased

asuvad Lõuna-Harjumaal Järvakandi vallas, keset soid ja rabasid. Lähem raudteejaam on Eidapere, kust on veel 9 km tehasteni, kuid nimetatud ühendust peab tehaste oma rong.

Tehastes on töö praegu 648 töolist. Tehased töötavad kahe osakonnaga, puutööstuse ja klaasi. Klaasitehas töötab kolme vahetusega, puutööstus (kastivabrik) kahe vahetusega. Lähemate päevade sees hakkab tööle ka saeveski. Saeveski tööle hakkamisel suureneb töolistest arv kastivabrikuski. Palgad on keskmiselt tunnis naistele 15—25 s. ja meestele 20—50 s. Korteriolud on praeguse töolistest arvu juures rahuldavad, kuid tööstuse suurenemisega annab korterikriis end teravalt tunda.

A.-s. Eesti Turbatööstuste Ellamaa tööstuse käitise nõukogu valimised.

Nimetatud käitises toimusid töölisnõukogu valimised 2. ja 3. jaanuaril k. a. Kohalike olusid arvestades kujunes valimistest osavõtt päris elavaks.

Valimiste päevil oli käitises 180 töolist, kellest hääletamisel käis 124 töolist.

Valimistulemusist nähtub, et ainult kolm kandidaati said seaduses nõutava hääletarvu, millise tulemuse valimiskomisjon saatis 2. jsk. töökaitseinspektorile kinnitamiseks, jättis aga arvestamata, et töölisnõukogu liikmete asemikud tarvilist arvu hääli ei saanud.

Nende valimistega ei jäänud rahule kohalik käitise juhataja ja esitas protesti tööinspektorile, juhtides ta tähelepanu kolmele valimiskomisjoni veale:

1) Valimiste viimane tähtpäev 31. detsembril olevat lastud mööduda.

2) Valimiskomisjon, mis oli kaheksaliikmeline, kõrvaldades kaks oma liiget.

3) Töölisnõukogu liikmete asemikud ei saanud tarvilist arvu hääli.

Neist kolmest veast leidis töökaitse inspektor olulisima olevat viimase, mispärast valimiskomisjonil tuli korraldada järelvalimised.

Järelvalimised korraldati 14. jaan. s. a.

Järelvalimised, mis mõeldud aastal täiesti ebaõnnestusid, õnnestusid. 180 töolisest käis hääletamas 128 töolist.

Nende valimistagajärgedega on ka tööinspektor töölisnõukogu ametisse kinnitanud. Kuuldavasti kavatsesid aga käitise juhataja uuesti protestida.

Töölise.

Ühisus Võhma Eksporttapamaja tööliskond organiseerub.

Jaanuarikuu viimaseil päevil võis näha Võhma tapamajas iseäralist tuulepuhangut. Paari agarama töölise algatusel hakati allkirju korjama tööinspektorile saatmiseks selleks, et kutsutaks kokku töolistest üldkoosolek ja valitaks Võhmale töölisvanem, kes kaitseks kohalike töolistest huve. Toiming andis suurema üllatuse kui seda alguses võis loota: paa-ritunnilise korjamise järele oli allkirju koos üle 25%. Asjale andis uut hoogu ja julgust äsja seal käinud kohalik tööinspektor, kes töolistest algatus ja ettevõtet julgustas. Tööstuses pandi ka viimase sealkäimise järele üle öö kõigis jaoskondades kehtima 8-tunniline tööpäev, päevatöolistele anti päevapealt palgaraamatud välja, kuid haigekassa alla on nad veel arvamata. (See toiming jääb juba uue töölisvanema hooleks.)

Nõuandenurk

KUSIMUS 6: Kas võib tööline pühapäevase töö eest nõuda ületunnitasku juhul, kui ta on pühapäevase töö eest saanud nädala puhkeega?

VASTUS: eitav.

Pühapäevatööde tasumine toimub Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse (R.T. 4 — 1926) § 5 põhjal antud haridus- ja sotsiaalministri määruse (RT 78 — 1926) alusel. Selle määruse §§ 2, 4 ja 5 põhjal on nähtud ette kuus puhkepäevade töö tasumise moodust:

a) nädala puhkega mõnel muul nädalapäeval vähimalt 24 tundi.

b) puhkega pühapäeval, alates kella 14 kuni esmaspäeva kella 14-ni.

c) puhkega pühapäeval, alates kella 14 esmaspäeva kella 2-ni, ja üks puhkepäev vähimalt 24 tunni ulatuses iga 14 päeva jooksul.

d) kaks poolt päeva igal nädalal kella 14 kuni kella 2-ni.

e) puhkega võimaldamata ületunnitasku pühapäevatöö eest.

f) ühekordne pikem puhkus kaheksa töötundi eest üks päev.

Need alused pühapäevatöö tasumise nõudmiseks tekivad aga ainult siis, kui töö pühapäeval kestab üle 4 tunni. Kui on ühel moodusel pühapäevatöö tasutud, n. antud nädala puhkega (p. a), siis ei või enam nõuda tasumist mõne teise viisi järgi (n. ületunnitasku), üldiselt peab aga sisekorramäärustes või puhkepäevade kavas (moodused a—d) või kirjalikus lepingus (moodused e—f) tähendatama, millisel viisil käitises tasutakse üle nelja tunni kestev pühapäevatöö.

KUSIMUS 7: Kas R.T. 4 — 1937. a., art. 33 avaldatud vabariigi valitsuse otsusega määratud riigiasutustes ja ettevõtetes töötavate töolistest pühapäevade eritasu kuulub maksustamisele pensionikapitali heaks?

VASTUS: eitav.

Pühade eritasu on ajutine tasu, kuna Pensioni seaduse (RT 76—1936) § 22¹¹ mõttes loetakse pensionikapitali heaks maksustatavaks palgaks alatine palk.

KÜSIMUS 8: Missugusest päevast arvates loetakse töölisvanem kaotanuks oma volitused käitise ajutise seisaku puhul, kas ühe kuu möödumisel päevast, millal vallandati käitises viimane tööline, või päevast, millal töölisvanem oli viimast päeva tööl?

VASTUS: Tööstusliikude käitiste tööliskonna asutiste seaduse (RT 61—1931) § 39 p. 5 alusel töölisvanema volitused lõpevad käitise või selle osa ajutise seisaku puhul, kus töötab nõukogu liige või töölisvanem, kui see seisak kestab vähimalt üks kuu. Oluline järelikult töölisvanema volituste lõppemisel on käitise seismajäämise päev, s. o. järelikult päev, millest alates käitist või selle osa enam ei käitata, sealjuures võivad ju üksikud töölised palka edasi saada, käitise tegevus peab aga seisma ja nimelt üks kuu.

KÜSIMUS 9: Kas on õigustatud saada vanuspensioni raudteetööline, kes töötas vene ajal raudteetöölisena 24 aastat ja Eesti ajal soomusrongi remonttöölisena sõja ajal 15 kuud ja hiljem raudteetöölisena veel 22 kuud?

VASTUS: eitav.

Uus pensioni seadus, mis hakkas kehtima 1. okt. 1936. a. (RT 76—1936), ei anna eespoolkäsiteldud juhul mitte pensioniõigust, kuigi sellega ühenduses kehtivuse kaotanud riigiasutistes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioni seadus (RT 23—1926) oleks andnud pensioniõiguse. Püsima jäid ainult pensioni seaduse II osa kohaselt juba varem määratud pensionid. Vahe mõlema vahel seisab veneaegse teenistuse arvesse võtmisel nimelt selles, et 1926. a. (§ 11) järgi oli vaja veneaegse teenistuse kõrval ainult 1 a. teenistust Eesti Vabariigis 25 a. teenistumäära saavutamiseks, mis annaks õiguse vanuspensionile, uue seaduse järgi aga vähimalt viis aastat, kusjuures teenistuses oldud poolik aasta 183 päevast kaasaarvatult arvestatakse täieks aastaks. Seepärast võis ka kodanik, kes hakkas pensioni nõudma 1. aug. 1936. a., kuigi polnud Eesti vabariigis teeninud viit aastat, veel saada pensioni, mitte aga see, kes pärast 1. okt. 1936. a. hakkas nõudma toodud eeldustel pensioni.

Töö soomusrongil remonttöölisena sõja ajal loetakse tagalateenistuseks, mille arvestamiseks Pensioni seaduse § 30 p. 2 juhul kaitseväelaste pensioniseadusele, kusjuures selle seaduse § 44 p. 2 põhjal arvestatakse siin üks päev kahe ette, järelikult kõnesoleval juhul saame Eesti Vabariigi aegset teenistust $15 \times 2 = 30$ kuud + 22 kuud, s. o. kokku 52 kuud või 4 aastat 4 kuud. Järelikult ei ole see aeg küllaldane pensioni õiguse saamiseks.

KÜSIMUS 10: Kas riigitöölised saavad kaitseväge kordusõppuste ajal palka oma teenistuskohast?

VASTUS: eitav.

Kaitseväge teenistusseaduse muutmise seadus (RT 1—1928) § 37 põhjal saavad kordusõppuste aja eest palka oma teenistuskohast riigiteenijad.

Riigiteenijaiks loetakse isikud, kes alluvad riigiteenistusseadusele (RT 149—1924), s. o. riigiametnikud (on ette nähtud riigiasutiste ametnike koosseisu seaduses) ja vabateenijad (tähtendatud vastavais määrusis). Riigitöölised riigiteenijate hulka ei kuulu ja järelikult ei ole õigustatud saada palka oma teenistuskohast kordusõppuste aja eest.

KÜSIMUS 11: Keda mõista tööliste ja keda teenijate all?

VASTUS: Erakäitistes tehakse vahet tööliste ja teenijate vahel. Seadustes ei ole aga täpselt määratud, keda mõista tööliste ja keda teenija all. Riigikohus on küll seletanud, et sellane vahetegemine on olemas. Lähtudes sellest tuleb konstateerida, et tööliste all tuleb mõista kõiki neid töötajaid, kes ei ole teenijad, kui aga tööliste mõistet määratella positiivselt, siis mõistetakse töölistena isikuid, kelle tegevus on füüsiline käsitöö ja puht-mehaanilist tegevust mitte ületav vaimne töö. Erakäitisis ei ole sealjuures teenija ja töölise vahetegemises mitte tähtis, kas isik saab tasu kuuvi või päevapalga alusel.

Teenijate all mõistetakse isikuid, kelle töö on enamikus vaimne, juhtiv või kontrolliv. Eriti tuleb aga teenijate all mõista isikuid, kes kuuluvad Eraettevõtete Ametnike Koja alla.

Riigi- ja omavalitsusteenistuses on teenija ja töölise vahetegemine erinev. Siin tuleb esijoones arvesse, kas isik on nähtud ette vastavas koosseisus ja kas tema tasu on normeeritud kuu ja pikema või lühema aja kui kuu tasu alusel.

KÜSIMUS 12: Kas on tööline õigustatud saada palgalist puhkust juhul, kui ta ajutiselt oli vallandatud tööpuuduse tõttu ajavahemikul 15. sept. kuni 15. oktoobrini?

VASTUS: jaatav.

Tööstustööliste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemise aja pikendamise seaduse (RT 108—1934) § 2 järgi on töölistel, kes vähimalt ühe aasta on katkestamatult töötanud § 1 nimetatud käitises, õigus palgalisele puhkusele. Sama seaduse § 3 järgi loetakse töö katkestamatuks ka sel juhul, kui tööline tööpuuduse või mõnel teisel põhjusel tekkinud tööseisaku või tööliste arvu vähendamise tõttu on tööst vallandatud, kuid kolme kuu jooksul pärast vallandamist uuesti tööle võetud. Seadus ega määrus ei tee mingit vahet selles mõttes, millisele ajavahemikule langeb tööpuuduse või § 3 nimetatud muil põhjusil kestev alla kolmekuine vallandatud olek on tähtsusetu, kas see vallandatud olek langeb puhkusaasta algusele või lõpule. Seetõttu tuleb ülesseatud küsimusele vastata jaatavalt. Kui aga tööline 23. septembril, millal oli viimne aeg puhkuse andmiseks, tegelikult tööl ei olnud, siis puudus tööandjal võimalus temale sel ajal puhkust anda, mis pärast töölistel loomulikult ära langeb õigus § 7 ettenähtud pooltteisekordsele päevapalgale saamata jäänud päevade eest. Siin tuleb paratamatult rakendada analoogiat § 6-ga ja leppida ühekordse päevapalgaga saamata puhkepäevade eest või puhkusega, mis aset leiab hiljem kui on ette nähtud määrukses. (RT 5—1935.)

KÜSIMUS 13: Kas töölistel, kes on vallandatud, on õigus nõuda saamata jäänud töötasu mitu aastat hiljem?

VASTUS:

Riigikohus on seletanud, et palgaraamatusse kantakse kogu teenistustasu määr ja igakordne tasu maksmine, ka ületunnitööde tasu. Kuna palgaraamat on tööliste käes, võib ta alati protestida ebaõigete ja puudulike sissekannete vastu. Ei ole ta aga protesti avaldanud selle kohta, et tal midagi on jäänud saamata, n. ületundide eest, siis loob säärane asjaolu eelduse, et ta on kõik kätte saanud, ja töölistel pole õigust pärast töölt lahkumist hakata tunnistajatega ümber lükkama palgaraamatu sissekandeid ja taotella veel mingit lisatasu peale palga, mis ta lepingu tingimuste kohaselt on saanud.

Eriti käib see seletus aga kuupalgaliste kohta ja tööliste kohta, kellega on lõpuarve peetud.

Puudub palgaraamat, kus oleks lõpparve peetud, on aga töölistel ka vastav nõudeõigus.

KÜSIMUS 15: Millisel määral võib uue Tööliste töölepingu seaduse kohaselt teha mahaarvamisi tööliste palgast võlgade katteks?

VASTUS: Tööliste töölepingu seaduse § 37 viimne lõige muudab senikehtinud korda tööliste palgast mahaarvatavate võlgade alal järgnevalt:

Isikuil, kelle aastapalk ulatub kuni Kr. 500.—, võidakse palgast võlgade katteks maha arvata vallalistel $\frac{1}{3}$, abielulistel $\frac{1}{4}$; isikuil, kelle aastapalk ulatub üle Kr. 500.—, võidakse palgast maha arvata vallalistel $\frac{2}{5}$, abielulistel $\frac{1}{3}$.

Seni kehtinud korras ei võinud mahaarvamised vastavalt ulatuda üle $\frac{1}{3}$ või üle $\frac{1}{4}$.

J. R.

Mitmesugust

Jõhvi mäekooli ületoomine Kohtla-Järvele.

Teatavasti Töölistekoda nõudis Jõhvi mäekooli ületoomist kaevandustöö piirkonda, Kohtla-Järvele. Nüüd on see kavatsus teoks saamas, kusjuures kavatakse avada koguni kaks kaevandustööliste kooli ja nimelt üks „Kiviõlisse“ ja teine „Kohtla-Järvele“.

Vaimsel alal töötajate töölepingu seadus

lükati tagasi Riigi majandusnõukogus. Aruandja M. Pung leidis nimelt, et selle seaduse järele pole vajadust, kuna neid küsimusi lahendavat küllaldaselt Tsiviilseadustik. Teatavasti Töölistekoda nõudis Tsiviilseadustiku eelnõust töölepingute eeskirjade, kui asjatuid vastolusid tekitavate normide kustutamist. Seda nõuet nimetas M. Pung fantastiliseks. Nähtavasti pole M. Pungal selgust selles, et kaasaegne tööõigus pole enam tsiviil-, vaid avalik-õiguslik distsipliin. Et sealjuures on ka sobimatult toimetatud, seda näitab järgmine asjaolu. Kaubandus-tööstuskoda nõudis äriteenijate lugemist vaimutööliseks, mis ka eelnõusse võeti. Nüüd oli see üheks põhjuseks M. Punga, kes on teatavasti selle koja sündik, eitavale suhtumisele sellesse seadusse.

Poola tööliste sissetoomise vastu

protestivad 95 Laatre valla töötut, kes oleksid nõus kaevandusse tööle minema, kuid kellele seegi leib ähvardab minna Poola tööliste sissetoomisega kaotsi. Vastav esildus 95 allkirjaga on esitatud Töölistekojale.

Vastutav ja tegev toimetaja: *Ilmar Rebane*, väljaandja Töölistekoda. Ilmunud 22. veebr. 1937. a.

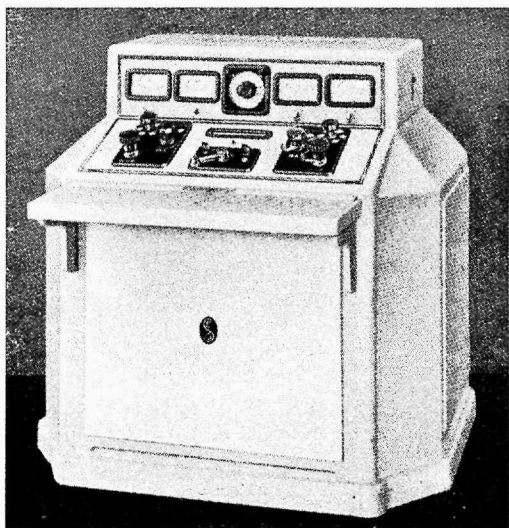

Töölistekojas on vakantne
asjaajaja koht,

milline täitmisele tuleb **1. aprillil s. a.** Palk Kr. 100.— kuus. Nõutav raamatupidamise ja kirjavahetuse oskus, soovitatav jurist.

Kandideerida soovijail palved esitada koja juhatusesele ühes elulookirjeldusega.

SANITAS — SUUR-RÖNTGENIAPARAATE

NEOGRAPH

Võime:

800 mA — 80 KV_s

100 mA — 115 KV_s

NEO-TRIFAS

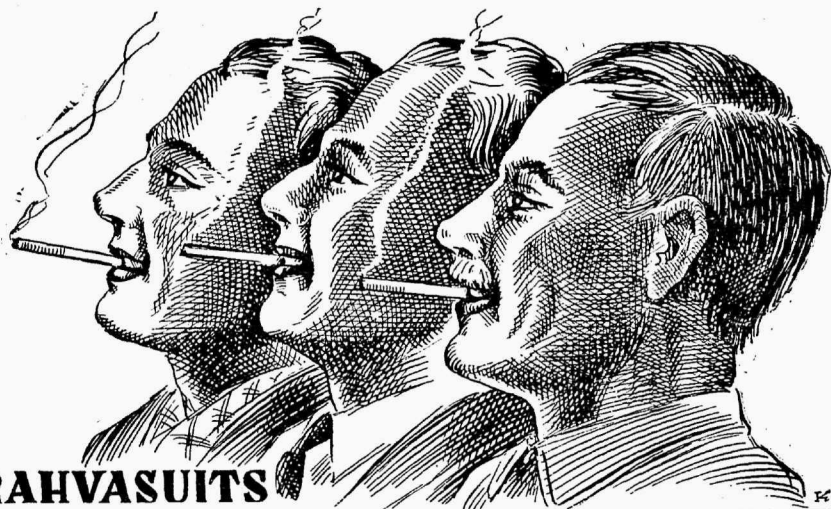
Võime:

1000 mA — 90 KV_s

100 mA — 108 KV_s

Statiivid, röntgenitorud (isotermiline & Strichfokus), UNDALA-lühilaine aparaadid, GUTOR-kõrgesagedus-lõikamise aparaat TOMOGRAPH-lõikeülesvõtete jaoks jne.

Esindaja: **LINKE & MARTINSON**, Tallinn, Vene 11. Tel. 432-86, 432-58.

RAHVASUITS

AHTO - rõõmus meeleolu

Ahto nauding, Ahto moodne, Ahto hinnalt kõigil soodne!

A/S. „TEKLA“

PEAKONTOR: TALLINN, SUUR KARJA 15.

RIIDEÄRID

TALLINN, Suur Karja 15.
TALLINN, Pärnu 6 (Valli 10).
HAAPSALU, Ehte 2.
KURESSAARE, Kauba 2.
MUSTVEE, Tartu 15.
NARVA, Peetri pl. 2.

PETSERI, Kaubarida 6/7.
PÄRNU, Laidoneri 6.
RAKVERE, Turuplats.
VALGA, Kesk 14.
VILJANDI, Tartu 6-a.
VÖRU, Jüri 5-a.

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodumaa vabrikute kaubad:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A/S-i.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü.-se.
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse.
O/ü. Eesti Niidivabriku.

Jälgige uudisväljapanekuid meie kaupluste vaateakendel!

AKTSIASELTS

EESTI TURBATÖÖSTUSED